

KATECHIZM

KRÓTKI

POCHWALONY I ZALECONY
przez
OJCA ŚW. PIUSA X.

Przełożył z włoskiego
Ks. Franciszek Albin Symon
Arcybiskup.

WARSZAWA.
Nakładem księgarni „Polaka-Katolika”,
Krak. Przedmieście 64.

—
1908.

Nº 2058.

IMPRIMATUR,

Lublinae die 10 Julii 1906 anno.

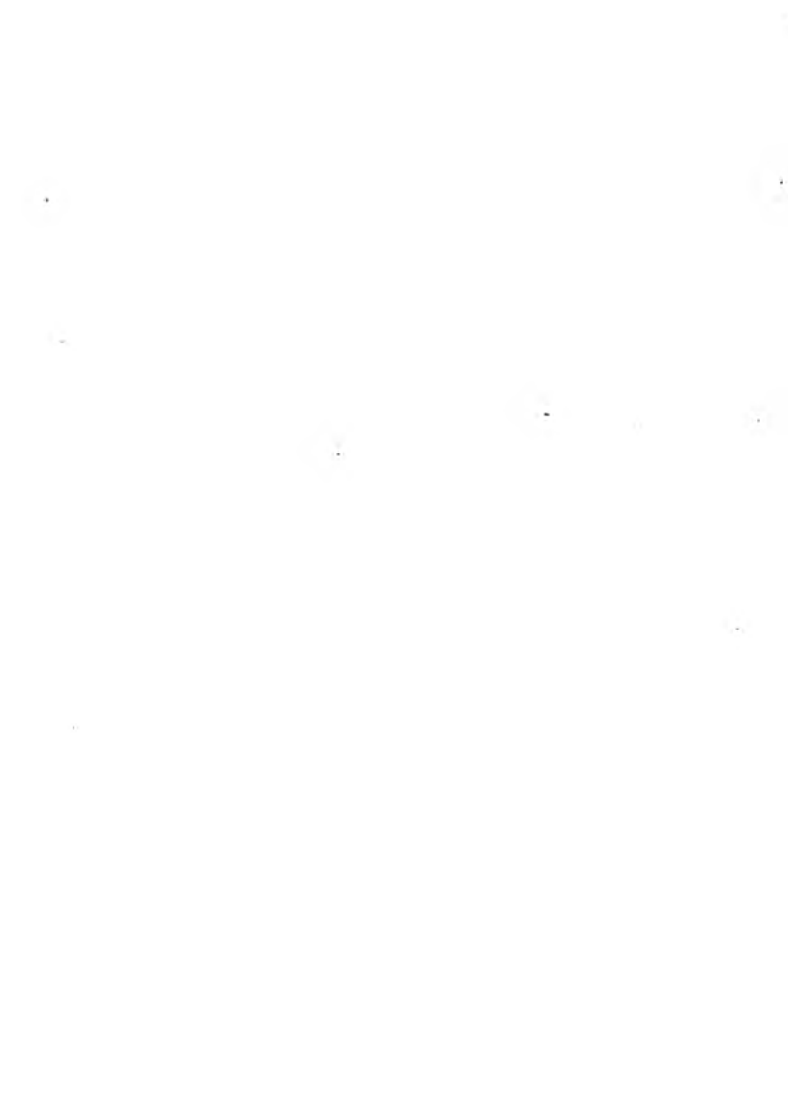
Episcopus Dioecesis Lublinensis **Fr. Jaczewski.**

Secretarius **J. Ziółkowski.**

Od tłumacza.

Katechizm ten, pierwiastkowo napisany po włosku dla dzieci włoskich, a obecnie przełożony na język polski dla dzieci polskich, przeznaczony jest dla dzieci klas niższych i wogóle dla tych, które nie przystąpiły jeszcze do Komunii św.

Tłumacz zachowując jak najwierniej treść i układ katechizmu włoskiego, niektóre pytania i odpowiedzi podał w formie, w jakiej one powszechnie są znane i używane w Polsce. Prócz tego dołączył z włoskiego Katechizmu Większego, również potwierdzonego przez Ojca św. Piusa X, modlitwy codzienne i niektóre inne, oraz sposób służenia do Mszy św., jako przydatne także dla dzieci, które się uczą tego Katechizmu Krótkiego.

Katechizm Krótki.

CZĘŚĆ PIERWSZA.

O głównych prawdach Wiary.

ROZDZIAŁ I.

O znaku Krzyża świętego.

P. Czyś ty chrześcijanin?

O. Tak jest, jam chrześcijanin z łaski Pana Boga.

P. Jakim sposobem staje się ktoś chrześcijaninem?

O. Staje się chrześcijaninem, kto przyjmuje chrzest święty.

P. Czy dość być ochrzczone, aby być prawdziwym chrześcijaninem?

O. Aby być prawdziwym chrześcijaninem, nie dość jest być ochrzczone; potrzeba jeszcze wyznawać naukę i prawo Jezusa Chrystusa, na-

leżeć do Kościoła Jego, jakim jest Kościół święty katolicki i być posłusznym prawym Pasterzom tego Kościoła?

P. Jaki jest znak, po którym się poznaje chrześcijanina?

O. Znak, po którym się poznaje chrześcijanina, jest znak Krzyża świętego.

P. Jak czynisz znak Krzyża świętego?

O. Czynię znak Krzyża świętego, kładąc rękę na czoło i mówiąc: *W Imię Ojca*; potem na piersi, mówiąc: *i Syna*; następnie na ramię lewe i prawe, mówiąc *i Ducha świętego*; dodając w końcu: *Amen*, co znaczy: Niech się tak stanie.

P. Dlaczego znak Krzyża świętego jest znakiem chrześcijanina?

O. Znak Krzyża świętego jest znakiem chrześcijanina dlatego, że służy do odróżnienia chrześcijan od niewiernych.

P. Co wyraża znak Krzyża świętego?

O. Znak Krzyża świętego wyraża główne tajemnice wiary naszej świętej.

P. Które są główne tajemnice wiary naszej świętej?

O. Główne tajemnice wiary naszej świętej są dwie: 1) że Bóg jest jeden we trzech Osobach; 2) że druga Osoba Trójcy Przenajświętszej, to jest Syn Boży stał się człowiekiem, cierpiał i umarł za nas.

P. Co znaczy: Bóg jest jeden?

O. Bóg jest jeden, to znaczy: że Bóg jest jeden tylko.

P. A co znaczy: Bóg jest jeden we trzech Osobach?

O. Bóg jest jeden we trzech Osobach, to znaczy: że w Bogu są trzy Osoby sobie równe i od siebie różne, które się nazywają: Ojciec, Syn i Duch święty.

P. W jaki sposób, czyniąc znak Krzyża świętego, wyrażamy tajemnicę, że Bóg jest jeden we trzech Osobach?

O. Czyniąc znak Krzyża świętego, gdy mówimy: *W Imię* wyrażamy przez to, że Bóg jest jeden tylko; a gdy mówimy: *Ojca i Syna i Ducha świętego*, wyrażamy, że w Bogu są trzy Osoby rzeczywiście różne.

P. A w jaki sposób, czyniąc znak Krzyża świętego, wyrażamy tajemnicę Wcielenia, Męki i Śmierci Syna Bożego?

O. Czyniąc znak Krzyża świętego wyrażamy tajemnicę Wcielenia, Męki i Śmierci Syna Bożego, ponieważ znak ten przypomina nam, że Syn Boży, stawszy się człowiekiem, cierpiał i umarł za nas na krzyżu.

P. Czy pożyteczna jest rzecz czynić często znak Krzyża świętego?

O. Rzecz jest bardzo pożyteczna czynić jaknajczęściej znak Krzyża świętego, ponieważ ma on w sobie szczególniejszą moc do ożywienia w nas wiary, do odparcia pokus, i do wyjednania u Boga wielu łask.

P. Kiedy mianowicie dobrze jest czynić znak Krzyża świętego?

O. Dobrze jest czynić znak Krzyża św. rano, wstając ze snu, i wieczorem idąc spać; przed jedzeniem i po jedzeniu; zabierając się do pracy i po skończeniu jej; wchodząc do kościoła i wychodząc z niego; zwłaszcza zaś przed rozpoczęciem modlitwy.

ROZDZIAŁ II.

O Bogu Jednym w naturze a Troistym w Osobach.

P. Czy możemy pojąć, w jaki sposób trzy Boskie Osoby, rzeczywiście różne, są jednym Bogiem?

O. Jest to tajemnica, której my pojąć nie możemy, bo Bóg jest nieskończony i niepojęty; powinniśmy jednak w to wierzyć, bo to sam Bóg objawił.

P. Jak się tajemnica ta nazywa?

O. Tajemnica ta nazywa się tajemnicą Trójcy Przenajświętszej.

P. Co rozumiesz przez te słowa Trójca Przenajświętsza?

O. Przez słowa: Trójca Przenajświętsza, rozumiem jednego Boga we trzech rzeczywiście różnych Osobach: Ojca, Syna i Ducha świętego.

P. Co znaczy: Trzy Osoby rzeczywiście różne?

O. To znaczy: że Osoba jedna nie jest Osobą drugą; czyli, że Ojciec nie jest Synem,

a Syn nie jest Duchem świętym, i Duch święty nie jest ani Ojcem ani Synem.

P. Która jest Osoba pierwsza Trójcy Przenajświętszej?

O. Pierwsza Osoba Trójcy Przenajświętszej jest Ojciec.

P. Która jest druga Osoba Trójcy Przenajświętszej?

O. Druga Osoba Trójcy Przenajświętszej jest Syn.

P. Która jest trzecia Osoba Trójcy Przenajświętszej?

O. Trzecia Osoba Trójcy Przenajświętszej jest Duch święty.

P. Dlaczego Ojciec jest pierwszą Osobą Trójcy Przenajświętszej?

O. Ojciec jest pierwszą Osobą Trójcy Przenajświętszej dlatego, że nie pochodzi od żadnej innej Osoby, lecz że od niego pochodzą dwie inne Osoby.

P. Dlaczego Syn jest drugą Osobą Trójcy Przenajświętszej?

O. Syn jest drugą Osobą Trójcy Przenajświętszej, ponieważ rodzi się z Ojca.

P. Dlaczego Duch święty jest trzecią Osobą Trójcy Przenajświętszej?

O. Duch święty jest trzecią Osobą Trójcy Przenajświętszej, ponieważ pochodzi od Ojca i od Syna.

P. Czy Ojciec jest Bogiem?

O. Tak, Ojciec jest Bogiem.

P. Czy Syn jest Bogiem?

O. Tak, Syn jest Bogiem.

P. Czy Duch święty jest Bogiem?

O. Tak, Duch święty jest Bogiem.

P. Jeśli każda z tych Osób jest Bogiem, tedy te trzy Osoby są trzema Bogami?

O. Bynajmniej; trzy Osoby Trójcy Przenajświętszej nie są trzema Bogami, lecz tylko jednym Bogiem.

P. Dlaczego trzy Osoby Trójcy Przenajświętszej są tylko jednym Bogiem?

O. Trzy Osoby Trójcy Przenajświętszej są tylko jednym Bogiem, ponieważ każda z nich ma jedną i tę samą naturę boską.

P. Która z tych Osób jest większa, potężniejsza i mądrza.

O. Wszystkie trzy Osoby Boskie są równe sobie, mając bowiem jedną i tę samą naturę boską, wszystkie trzy są jednakowo wszechmocne, mądre i dobre.

P. Czy Ojciec nie jest starszym od Syna i od Ducha świętego?

O. Ojciec nie jest starszym od Syna i od Ducha świętego, ponieważ wszystkie trzy Osoby są równie wieczne.

ROZDZIAŁ III.

O Wcieleniu Syna Bożego.

P. Co znaczy słowo: Wcielenie?

O. Słowo Wcielenie znaczy: że druga

Osoba Trójcy Przenajświętszej, to jest Syn Boży stał się człowiekiem.

P. Jakim sposobem Syn Boży stał się człowiekiem?

O. Syn Boży stał się człowiekiem, przyjmując na się ciało i duszę ludzką w przeczystym łonie Maryi Panny za sprawą Ducha świętego.

P. Czy Syn Boży, stając się człowiekiem, przestał być Bogiem?

O. Syn Boży, stając się człowiekiem, nie przestał być Bogiem, lecz tylko, nie przestając być Bogiem prawdziwym, począł być także prawdziwym człowiekiem.

P. Jak się nazywa Syn Boży jako Bóg i Człowiek?

O. Syn Boży jako Bóg i Człowiek nazywa się Jezus, albo Jezus Chrystus.

P. Czy Pan Jezus był zawsze?

O. Pan Jezus jako Bóg był zawsze, a jako człowiek począł być od chwili wcielenia.

P. Kto jest ojcem Pana Jezusa?

O. Ojcem Pana Jezusa jest Bóg Ojciec Przedwieczny, albowiem tenże sam Syn Boży, który w naturze boskiej rodzi się z pierwszej Osoby Trójcy Przenajświętszej, w naturze ludzkiej narodził się z Maryi Panny za sprawą Ducha świętego.

P. Dlaczego Syn Boży stał się człowiekiem?

O. Syn Boży stał się człowiekiem, aby nas zbawić.

P. Gdyby się Syn Boży nie był stał człowiekiem, czy my sami nie moglibyśmy się zbawić?

O. Gdyby się Syn Boży nie był stał człowiekiem, my sami o własnych naszych siłach nie moglibyśmy się zbawić; gdyż przez grzech Adama, pierwszego naszego ojca, staliśmy się niewolnikami szatana i utraciliśmy prawo do nieba.

P. Jaki to był grzech Adama?

O. Grzech Adama był to grzech pychy i ciężkiego nieposłuszeństwa względem Pana Boga.

P. Jakie szkody wyrządził nam grzech Adama?

O. Grzech Adama przyprowadził nas o utratę łaski Bożej, niewiedzę, skłonność do zła, śmierć, i wszystkie inne nieszczęścia.

P. Gdzie się narodził Pan Jezus?

O. Pan Jezus narodził się w miasteczku Betlejem, w ubogiej stajence, i położony był we żłobku.

P. Dlaczego Pan Jezus chciał się narodzić w takim ubóstwie?

O. Pan Jezus chciał się narodzić w takim ubóstwie, aby nas nauczyć, że nie powinniśmy zakładać szczęścia w bogactwach, zaszczytach i rozkoszach tego świata.

P. Co czynił Pan Jezus będąc tu na ziemi?

O. Pan Jezus będąc tu na ziemi, uczył ludzi słowem i przykładem, jak mają żyć, aby

zasłużyć na niebo, stwierdzając naukę swoją mnogimi cudami.

P. Co uczynił Pan Jezus, aby nas zbawić?

O. Pan Jezus, aby nas zbawić, cierpiał i umarł za nas na krzyżu.

P. Czy Pan Jezus umarł jako Bóg, czy jako człowiek?

O. Pan Jezus umarł jako człowiek, bo jako Bóg nie mógł ani cierpieć ani umrzeć.

P. Co się stało z ciałem Pana Jezusa po Jego śmierci?

O. Ciało Pana Jezusa po Jego śmierci zostało złożone do grobu.

P. A co się stało z duszą Pana Jezusa po Jego śmierci?

O. Dusza Pana Jezusa, rozstawszy się z ciałem, zstąpiła do otchłani, aby wyzwolić stamtąd dusze Ojców świętych, to jest tych ludzi sprawiedliwych, którzy umarli przed Nim.

P. Jak długo najświętsze ciało Pana Jezusa spoczywało w grobie?

O. Najświętsze ciało Pana Jezusa spoczywało w grobie trzy dni, chociaż nie całe, to jest od zmierzchu w piątek do pierwszego świtania w niedzielę, kiedy Pan Jezus, pełen chwały i majestatu, zmartwychwstał, aby więcej już nie umierać.

P. Co znaczy: zmartwychwstał?

O. Zmartwychwstał, to znaczy: że dusza Pana Jezusa połączyła się znowu z Jego ciałem.

P. Jak długo Pan Jezus zostawał na ziemi po swoim zmartwychwstaniu?

O. Pan Jezus po swoim zmartwychwstaniu zostawał na ziemi czterdzieści dni, aby umocnić w wierze uczniów swoich; dnia czterdziestego zaś wstąpił do nieba, gdzie zasiada na prawicy Boga Ojca wszechmogącego.

P. Kogo Pan Jezus posłał z nieba Kościołowi swemu?

O. Pan Jezus dnia dziesiątego po wniebowstąpieniu swoim, w uroczystość Zielonych Świątek, posłał z nieba Kościołowi swemu Ducha świętego.

Czy Pan Jezus jest teraz w niebie tylko?

O. Pan Jezus jako Bóg jest na każdym miejscu, a jako Człowiek jest w niebie i w Najświętszym Sakramencie?

ROZDZIAŁ IV.

**O przyjsciu Pana Jezusa przy końcu świata,
i o Sądzie podwójnym. szczegółowym i po-
wszechnym.**

P. Czy Pan Jezus powróci jeszcze kiedy na ziemię widomie?

O. Pan Jezus powróci jeszcze na ziemię widomie przy końcu świata, aby sądzić żywych i umarłych, to jest dobrych i złych.

P. Co sądzić będzie Pan Jezus?

O. Pan Jezus sądzić będzie wszystko, cokolwiek uczyniliśmy dobrego lub złego.

P. A cóż będzie z duszą naszą zaraz po śmierci?

O. Zaraz po śmierci dusza nasza stanie przed trybunałem Jezusa Chrystusa, aby zdać sprawę z uczynków swoich.

P. Sąd więc będzie podwójny?

O. Tak jest; sąd będzie podwójny, jeden szczegółowy zaraz po śmierci, a drugi ostateczny przy końcu świata.

P. Co się dzieje z duszą po sądzie szczegółowym?

O. Po sądzie szczegółowym dusza, która jest w łasce Bożej i nie ma do spłacenia żadnej kary doczesnej za swe grzechy, idzie wprost do nieba; ta zaś, która jest w grzechu śmiertelnym, idzie do piekła; a ta, która jest w łasce Bożej, ale jeszcze się nie wypłaciła zupełnie sprawiedliwości Boskiej, zanim przyjęta zostanie do nieba, idzie do czyśca.

P. Co to jest czyściec?

O. Czyściec jest to miejsce pokuty dla tych dusz, które schodzą z tego świata w łasce Bożej, ale jeszcze nie zadosyćczyniły zupełnie sprawiedliwości Boskiej.

P. Czy my możemy dopomóc duszom w czyścu cierpiącym?

O. Tak jest; możemy dopomóc duszom w czyścu cierpiącym modlitwą, odpustami, jałmużną i innymi dobrymi uczynkami, a najskuteczniej ofiarą Mszy św.

P. Czy nasze ciała po śmierci nie zmartwychwstaną nigdy?

O. Ciała nasze zmartwychwstaną w dniu sądu powszechnego, po którym każdy człowiek z duszą i z ciałem, stosownie do swych uczynków dobrych albo złych, pójdzie do nieba lub do piekła.

P. Czy to pewna, że jest piekło?

O. Najpewniejsza; upewnia nas o tem wiara nasza święta.

P. Jak długo potępieńcy pozostaną w piekle?

O. Potępieńcy pozostaną w piekle na zawsze.

P. Czy grzech jeden wystarcza, aby pójść do piekła?

O. Tak, jeden grzech śmiertelny wystarcza, aby pójść do piekła.

P. A dobrzy jak długo pozostaną w niebie?

O. Dobrzy pozostaną w niebie na wieki.

P. Czy wszyscy ludzie są stworzeni dla nieba?

O. Tak, wszyscy ludzie są stworzeni dla nieba.

P. Dlaczego więc nie wszyscy idą do nieba?

O. Nie wszyscy idą do nieba, bo nie wszyscy czynią to, co powinni, aby się zbawić.

P. Co czynić należy, aby się zbawić?

O. Aby się zbawić, należy wierzyć w Jezusa Chrystusa, i żyć podług przykazań Bożych i kościelnych.

ROZDZIAŁ V.

O Kościele świętym katolickim o Odpuszczeniu grzechów i o Świętych obcowaniu.

P. Co to jest Kościół święty katolicki?

O. Kościół święty katolicki jest to społeczność tych wszystkich, którzy, przyjąwszy chrzest święty, wierzą i wyznają naukę Chrystusową, uczestniczą w tych samych sakramentach i w Papieżu uznają Namiestnika Chrystusowego na ziemi.

P. Kto ustanowił Kościół święty?

O. Kościół święty ustanowił Pan nasz, Jezus Chrystus.

P. W jakim celu Pan Jezus ustanowił Kościół święty?

O. Pan Jezus ustanowił Kościół święty w tym celu, aby wszyscy ludzie mogli znaleźć w nim zawsze środki potrzebne do zbawienia.

P. Jakie są główne środki do zbawienia, które się znajdują w Kościele katolickim?

O. Główne środki do zbawienia, które się znajdują w kościele katolickim, są te: wiara prawdziwa, łaska Boża, udzielana w sakramentach świętych, odpuszczenie grzechów i Świętych obcowanie.

P. Co znaczy odpuszczenie grzechów?

O. Odpuszczenie grzechów znaczy to:

że Pan Jezus dał władzę Kościołowi swemu odpuszczania wszystkich grzechów za pomocą sakramentów świętych, które w tym celu ustanowił.

P. Co to jest Świętych obcowanie?

O. Świętych obcowanie jest to uczestnictwo wszystkich wiernych chrześcijan w modlitwach i innych dobrych uczynkach całego Kościoła.

Część druga.

ROZDZIAŁ JEDEN.

O Modlitwie.

P. Co się rozumie przez modlitwę?

O. Przez modlitwę rozumie się wzniesienie myśli i serca ku Bogu w celu oddania Mu czci należnej, podziękowania za odebrane dobrodziejstwa i uproszenia od Niego nowych łask i pomocy.

P. Czy trzeba się modlić?

O. Tak jest, trzeba się modlić i to często: wymaga tego Bóg i własne nasze dobro doczesne i wieczne.

P. Iloraka jest modlitwa?

O. Modlitwa jest dwojaka: myślna i ustna.

P. Kiedy modlitwa jest myślna?

O. Modlitwa jest myślna, gdy się modlimy myślą tylko; i to się nazywa rozmyśleniem.

P. Kiedy modlitwa jest ustna?

O. Modlitwa jest ustna, gdy się modlimy słowami, z należytą przy tem uwagą i pobożnością; i to się właściwie zowie modlitwą.

P. Co pomaga do dobrej modlitwy?

O. Do dobrej modlitwy pomaga: 1) pamiętanie, że się znajdujemy w obecności Boga i że potrzebujemy Jego pomocy i zmiłowania; 2) przybranie odpowiedniej postawy zewnętrznej, właściwej temu, kto się zbliża do nieskończonego majestatu Bożego.

P. Czy możemy spodziewać się od Boga tych łask, o które Go prosimy?

O. Możemy i powinniśmy się spodziewać od Boga tych łask, o które Go prosimy, byle się nie sprzeciwiały zbawieniu naszemu.

P. Dlaczego powinniśmy się spodziewać od Boga wysłuchania próśb naszych?

O. Powinniśmy się spodziewać od Boga wysłuchania próśb naszych dlatego, że Sam to nam obiecał, i że jest wszechmocnym, miłosciwym i wiernym w obietnicach swoich.

P. Na czym powinniśmy opierać nadzieję naszą.

O. Nadzieję naszą powinniśmy opierać na nieskończonych zasługach Jezusa Chrystusa, od którego nasze dobre uczynki nabierają rzeczywistej wartości; dlatego też nie inaczej modlić się mamy, jeno w imię Jezusa Chrystusa.

P. Która modlitwa ustna jest najprzedniejsza?

O. Najprzedniejsza modlitwa ustna jest

ta, której nauczył nas sam Pan nasz Jezus Chrystus, i która dlatego zowie się modlitwą Pańską.

P. Co zawiera w sobie modlitwa Pańska?

O. Modlitwa Pańska zawiera w sobie to wszystko, czego się od Pana Boga spodziewać i o co prosić Go mamy.

P. Z ilu prośb składa się modlitwa Pańska?

O. Modlitwa Pańska składa się z siedmiu prośb: w pierwszych czterech prosimy Pana Boga o wszystko, co dobre, a w trzech ostatnich wypraszamy się od wszystkiego, co złe.

P. Cóż to jest owo dobre, o które prosimy Pana Boga w pierwszych czterech prośbach?

O. Dobre, o które prosimy Pana Boga w pierwszych czterech prośbach, jest to: aby święte imię Jego po całym świecie było znane i wielbione; aby przyszło królestwo Jego przez rozkrzewienie i podwyższenie Kościoła Jego; aby wszyscy ludzie pełnili zawsze najświętszą wolę Jego, i aby udzielił nam pokarmu potrzebnego dla duszy i dla ciała.

P. A cóż to jest owo złe, od którego się wypraszamy w ostatnich trzech prośbach?

O. Złem, od którego się wypraszamy w ostatnich trzech prośbach, są grzechy, pokusy, i wszelkie inne nieszczęścia i przeciwności, które mogą szkodzić zbawieniu duszy naszej.

Po modlitwie Pańskiej, jaką inną modlitwę zwykliśmy odmawiać?

O. Po modlitwie Pańskiej zwykliśmy odmawiać Pozdrowienie Anielskie, czyli *Zdrowaś Marya*, wzywając pomocy Najświętszej Maryi Panny.

P. Dlaczego po *Ojcze nasz* odmawiamy zaraz *Zdrowaś Marya*, a nie inną jaką modlitwę?

O. Po modlitwie *Ojcze nasz* odmawiamy zaraz *Zdrowaś Marya*, ponieważ Najświętsza Marya Panna jest najmożliwszą orędowniczką naszą przed Panem Jezusem.

P. Czy rzecz jest dobra i pożyteczna uciekać się do przyczyny Świętych Pańskich?

O. Rzecz jest wielce pożyteczna uciekać się do przyczyny Świętych Pańskich, ponieważ modlitwy ich są bardzo miłe Panu Bogu.

P. Czy nie możesz mi wskazać jakiego pięknego ćwiczenia się w modlitwie?

O. Pięknem ćwiczeniem w modlitwie jest odprawianie Różańca świętego, w którym łączy się odmawianie modlitw *Ojcze nasz* i *Zdrowaś Marya* z rozważaniem najprzedniejszych tajemnic wiary naszej świętej.

P. Ile jest tajemnic Różańca świętego?

O. Tajemnic Różańca świętego jest piętnaście: pięć *radosnych*, pięć *bolesnych* i pięć *chwalebnych*.

P. Które są tajemnice radosne?

O. Tajemnice radosne są te:

1-sza. Zwiastowanie Najświętszej Maryi Panny.

2-ga. Nawiedzenie św. Elżbiety.

3-a. Narodzenie Pana Jezusa.

4 a. Ofiarowanie Pana Jezusa w kościele.

5-a. Znalezienie Pana Jezusa w kościele.

P. Które są tajemnice bolesne?

O. Tajemnice bolesne są te:

1-sza. Modlitwa w Ogrójcu.

2 a. Biczowanie.

3 a. Cierniem ukoronowanie.

4-a. Dźwiganie krzyża na Kalwaryę.

5-a. Ukrzyżowanie i śmierć Pana Jezusa.

P. Które są tajemnice chwalebne?

O. Tajemnice chwalebne są te:

1-sza. Zmartwychwstanie Pana Jezusa.

2-a. Wniebowstąpienie Pana Jezusa.

3 a. Zesłanie Ducha świętego.

4-a. Wniebowzięcie N. Maryi Panny.

5-ta. Ukoronowanie N. Maryi Panny i chwała wszystkich Świętych.

Część trzecia.

O przykazaniach Boskich i kościelnych, oraz o grzechu.

ROZDZIAŁ I.

O przykazaniach Boskich.

§ 1. O przykazaniach Boskich w ogólności.

P. Ile jest przykazań Boskich?

O. Przykazań Boskich jest dziesięć.

Jam jest Pan Bóg twój, którym cię wywiódł z ziemi Egipskiej, z domu niewoli.

1. Nie będziesz miał bogów cudzych przedemną.

2. Nie będziesz brał Imienia Pana Boga twego nadaremno.

3. Pamiętaj, abyś dzień święty święcił.

4. Czcij Ojca twego i matkę swoją.

5. Nie zabijaj.

6. Nie cudzolóż.

7. Nie kradnij.

8. Nie mów przeciw bliźniemu twemu fałszywego świadectwa.

9. Nie pożądaj żony bliźniego twego.

10. Ani domu, ani roli, ani sługi, ani służebnicy, ani wołu, ani osła, ani żadnej rzeczy, która jego jest.

Będiesz miłował Pana Boga twego, ze wszystkiego serca twego, ze wszystkiej myśli twojej, ze wszystkiej duszy twojej i ze wszystkich sił twoich; a bliźniego twego, jak siebie samego.

P. Kto dal te przykazania?

O. Przykazania te w starym zakonie dał sam Bóg przez Mojżesza, a w zakonie nowym potwierdził je Jezus Chrystus.

P. Czy przykazania te zachować możemy?

O. Przykazania te zachować możemy przy pomocy łaski Bożej, której Bóg chętnie udziela każdemu, kto szczerze o nią prosi.

P. Czy powinniśmy zachowywać przykazania Boskie?

O. Tak jest, powinniśmy zachowywać przykazania Boskie, i dość jest zawinić ciężko przeciwko jednemu z nich, aby zasłużyć na piekło.

P. Co zawierają w sobie te przykazania?

O. Przykazania te zawierają w sobie obowiązki nasze względem Boga i względem bliźniego.

P. Jakie obowiązki mamy względem Boga i względem bliźniego?

O. Względem Boga mamy obowiązek miłować Go nadewszystko i z całego serca; a względem bliźniego mamy obowiązek kochać go jak siebie samych, dla miłości Boga.

P. Czego wogóle żąda od nas Bóg przez przykazania swoje?

O. Przez przykazania swoje wogóle żąda od nas Bóg, abyśmy czynili dobrze a strzegli się złego, i dlatego każde przykazanie z jednej strony coś nakazuje, a z drugiej strony czegoś zabrania.

§ 2. O przykazaniach Boskich w szczególności.

P. Co nam nakazuje Bóg słowy pierwszego przykazania: *Nie będziesz miał bogów cudzych przedemną?*

O. Słowy pierwszego przykazania: *Nie będziesz miał bogów cudzych przedemną* nakazuje nam Bóg, abyśmy Go uznawali, wielbili, kochali Jemu jednemu służyli, jako najwyższemu Panu naszemu.

P. A czego zabrania nam pierwsze przykazanie?

O. Pierwsze przykazanie zabrania nam bałwochwalstwa, zabobonów, świętokradztwa, grzesznej niewiedomości prawd wiary, i wszelkiego innego grzechu przeciwko czci Bożej.

P. Czy możemy jednak czcić Aniołów i Świętych?

O. Tak jest, możemy i powinniśmy czcić Aniołów i Świętych, są oni bowiem przyjaciółmi Boga i wstawiają się za nami do Niego.

P. Czy powinniśmy czcić także obrazy Pana Jezusa i Świętych Pańskich?

O. Bezwątpienia; powinniśmy czcić także obrazy Pana Jezusa i Świętych Pańskich, cześć bowiem oddawana obrazom ich odnosi się do nich samych.

P. A dlaczego czcimy relikwie Świętych?

O. Czcimy relikwie Świętych dlatego, że ciała ich były żywymi członkami Jezusa Chrystusa i kościołami Ducha świętego, i że kiedyś zmartwychwstaną w chwale na życie wieczne.

P. Czego zabrania drugie przykazanie Boskie: *Nie będziesz brał Imienia Pana Boga twego nadaremno?*

O. Drugie przykazanie Boskie: *Nie będziesz brał Imienia Pana Boga twego nadaremno* zabrania nam: 1) wymawiać bez uszanowania Imię Pana Boga; 2) krzywoprzysięgać i przysięgać bez potrzeby lub przysięgać w sposób niedozwolony; i 3) bluźnić przeciwko Panu Bogu, N. Maryi Pannie i Świętemu Pańskiemu.

P. A co nakazuje drugie przykazanie?

O. Drugie przykazanie nakazuje czcić święte Imię Boże i dotrzymywać przysięgi i ślubów.

P. Co nakazuje trzecie przykazanie: *Pamiętaj, abyś dzień święty święcił?*

O. Trzecie przykazanie: *Pamiętaj, abyś dzień święty święcił* nakazuje czcić Pana Boga uczynkami pobożności chrześcijańskiej w dni niedzielne, przeznaczone ku chwale Jego.

P. Czego zabrania trzecie przykazanie?

O. Trzecie przykazanie zabrania robót służebnych w dni niedzielne.

P. Które to roboty nazywają się robotami służebnymi?

O. Robotami służebnymi nazywają się wszelkie roboty ciężkie, jakie pełnią zwykle słudzy, rzemieślnicy i robotnicy.

P. Czy żadnych robót służebnych wykonywać nie wolno w dni niedzielne?

O. Wolno wykonywać w dni niedzielne takie roboty służebne, które niezbędne są do utrzymania życia lub do służby Bożej, a w razie ważnej potrzeby i inne także za pozwoleniem, o ile to być może, własnego proboszcza.

P. Co nam nakazuje czwarte przykazanie: *Czczij ojca twego i matkę swoją*?

O. Czwarte przykazanie: *Czczij ojca twego i matkę swoją* nakazuje nam szanować rodziców naszych, słuchać ich we wszystkim, co nie jest grzechem, i wspierać ich w potrzebach duszy i ciała.

P. Czego zabrania nam czwarte przykazanie?

O. Czwarte przykazanie zabrania nam obrażać rodziców słowem, uczynkiem, lub w jaki inny bądź sposób.

P. Kogo jeszcze pod imieniem ojca i matki obejmuje to przykazanie?

O. Pod imieniem ojca i matki przykazanie to obejmuje także wszystkich przełożonych, duchownych i świeckich, których również słuchać i szanować mamy.

P. Czego zabrania piąte przykazanie *Nie zabijaj*?

O. Piąte przykazanie: *Nie zabijaj*, zabrania zabijać, bić, ranić, lub inną jaką szkodę wyrządzać bliźniemu naszemu na ciele—czy to przez się, czy przez drugich; jak również znieważać go słowy zelżywemi, życzyć mu złego, i gorszyć go. Temże przykazaniem zabrania nam Bóg zabijać siebie samych czyli popełniać samobójstwo.

P. Dlaczego Bóg piątym przykazaniem zabrania nam zabijać siebie samych, czyli samobójstwa?

O. Piątym przykazaniem Bóg zabrania nam samobójstwa dlatego, że człowiek nie jest panem swego życia, jak nie jest panem życia bliźniego swojego. Kościół przytem karze samobójców pozbawieniem pogrzebu kościelnego.

P. Co nam nakazuje piąte przykazanie?

O. Piąte przykazanie nakazuje nam przebaczać nieprzyjaciołom naszym i wszystkim ludziom dobrze życzyć.

P. Czego zabrania szóste przykazanie: *Nie cudzołóż*?

O. Szóste przykazanie: *Nie cudzołóż*, za-

brania wszelkich uczynków, spojrzeń i słów nieskromnych.

P. Co nakazuje nam szóste przykazanie?

O. Szóste przykazanie nakazuje nam być czystymi i skromnymi w uczynkach, spojrze-
niach, słowach i w całym postępowaniu.

P. Czego zabrania siódme przykazanie:
Nie kradnij?

O. Siódme przykazanie: *Nie kradnij*, zabrania brać i zatrzymywać niesłusznie cudzą własność, lub w inny jakikolwiek sposób krzywdzić bliźniego na majątku, jak na przykład: przez lichwę, podstęp, i tym podobne oszukaństwa.

P. Co nakazuje siódme przykazanie?

O. Siódme przykazanie nakazuje oddawać cudzą własność, wynagradzać szkody niesłusznie wyrządzone, i płacić długi.

P. Czego zabrania ósme przykazanie:
Nie mów przeciw bliźniemu twemu fałszywego świadectwa?

O. Ósme przykazanie: *Nie mów przeciw bliźniemu twemu fałszywego świadectwa*, zabrania fałszywego świadczenia przed sądem, oraz wszelkiego oszczerstwa, obmowy, szemrania, pochlebstwa, posądzania, podejrzeń złośliwych, i nakoniec wszelkiego kłamstwa.

P. Co nakazuje ósme przykazanie?

O. Ósme przykazanie nakazuje mówić zawsze prawdę stosownie do czasu i miejsca, i postępowanie bliźniego, o ile to być może, tłumaczyć na dobre.

P. Czego zabrania dziewiąte przykazanie: *Nie pożądaaj żony bliźniego twego?*

O. Dziewiąte przykazanie: *Nie pożądaaj żony bliźniego twego*, zabrania nieskromnych myśli, pożądań, i wogóle wszelkich grzechów wewnętrznych przeciwko czystości.

P. Co nakazuje dziewiąte przykazanie?

O. Dziewiąte przykazanie **n a k a z u j e**, abyśmy byli skromnymi i czystymi nawet w myśli i w sercu.

P. Czego zabrania dziesiąte przykazanie: (*Nie pożądaaj*) *ani domu, ani roli, ani sługi, ani służebnicy, ani wołu, ani osła, ani żadnej rzeczy, która jego jest?*

O. Dziesiąte przykazanie: (*Nie pożądaaj*) *ani domu, ani roli, ani sługi, ani służebnicy, ani wołu, ani osła, ani żadnej rzeczy, która jego jest*, zabrania pożądać cudzej własności, lub pragnąć nabyć ją w sposób niegodziwy.

P. Co nakazuje dziesiąte przykazanie?

O. Dziesiąte przykazanie nakazuje, abyśmy byli zadowoleni ze stanu, w jakim nas Bóg umieścił i cierpliwie znosili ubóstwo, jeśli jest taka wola Boża.

P. W ilu przykazaniach głównych zawrzeć się dają wszystkie dziesięcioro przykazań Boskich?

O. Wszystkie dziesięcioro przykazań Boskich dają się zawrzeć w dwóch głównych przykazaniach: Będiesz miłował Pana Boga twego ze wszystkiego serca twego, ze wszyst-

kiej myśli twojej, ze wszystkiej duszy twojej i ze wszystkich sił twoich; a bliźniego twego jako siebie samego.

ROZDZIAŁ II.

O przykazaniach kościelnych.

P. Ile jest głównych przykazań kościelnych?

O. Głównych i powszechnych przykazań kościelnych jest pięć.

1. Postanowione od Kościoła Bożego dni święte święcić.

2. Mszy świętej w dni święte z uczciwością i nabożeństwem słuchać.

3. Posty nakazane zachować.

4. Przynajmniej raz w rok około Wielkiej nocy spowiadać się i komunikować we własnej parafii, albo w innej za dozwoleństwem własnego pasterza.

5. Godów małżeńskich w czasach zakazanych nie sprawować *).

P. Od kogo Kościół ma władzę rozkazywania nam?

*) W katechizmach włoskich pierwsze dwa przykazania kościelne połączone są w jedno, za to dodane jest jako przykazanie czwarte: Dziesięciny kościelne, wedle zwyczaju, wiernie oddawać.

O. Kościół ma władzę rozkazywania nam od samego Jezusa Chrystusa i dlatego kto nie słucha Kościoła, nie słucha samego Boga.

P. Co nakazuje pierwsze przykazanie kościelne: *Postanowione od Kościoła Bożego dni święte święcić?*

O. Pierwsze przykazanie kościelne: *Postanowione od kościoła Bożego dni święte święcić* nakazuje, abyśmy postanowione od Kościoła święta uroczyste obchodzili tak samo, jak niedzielę, wstrzymując się od ciężkich robót i pełniąc uczynki pobożności chrześcijańskiej.

P. Co nakazuje drugie przykazanie kościelne: *Mszy świętej w dni święte z uczciwością i nabożeństwem słuchać?*

O. Drugie przykazanie kościelne: *Mszy świętej w dni święte z uczciwością i nabożeństwem słuchać*, nakazuje, abyśmy w święta uroczyste całej Mszy świętej pobożnie słuchali.

P. Co nakazuje trzecie przykazanie kościelne: *posty nakazane zachować?*

O. Trzecie przykazanie kościelne: *posty nakazane zachować*, nakazuje, abyśmy w niektóre dni w roku pościli, a w niektóre wstrzymali się od mięsnych pokarmów.

P. Co znaczy: pościć?

O. Pościć znaczy: nie jeść mięsa, jaj i nabiału, i jeść tylko raz na dzień do sytości w porze obiadowej, z lekką przekąską wieczorem i małą kromką chleba, lub bułeczką na

śniadanie. Herbata jednak, kawa i inne płyny, używane jako napój, postu tego nie łamią.

P. Które dni w roku Kościół nakazuje pościć?

O. Kościół nakazuje pościć wszystkie dni Postu Wielkiego z wyjątkiem niedziel, w które obowiązuje tylko wstrzymanie się od mięsa, jaj i nabiału: niektóre dni Adwentu; suche dni kwartalne; i niektóre wigilie.

P. Kto obowiązany jest pościć?

O. Wszyscy obowiązani są pościć, począwszy od przyścia do lat rozumu, z wyjątkiem tych tylko, którzy otrzymali dyspensę od władzy kościelnej, lub którzy dla własnych przyczyn pościć nie mogą. Ci jednak, którzy nie doszli jeszcze do dwudziestego drugiego roku życia albo przekroczyli już rok sześćdziesiąty, mogą jeść kilka razy na dzień do sytości, byle bez mięsa, jaj i nabiału.

P. W jakie dni Kościół nakazuje wstrzymać się tylko od pokarmów mięsnych?

O. Kościół nakazuje wstrzymać się tylko od pokarmów mięsnych we wszystkie zwyczajne piątki i soboty, z wyjątkiem święta Bożego Narodzenia, jeśli ono w te dni przypada.

P. Kogo to prawo obowiązuje?

O. Prawo to obowiązuje wszystkich, którzy doszli do lat rozumu, chyba że kto otrzymał dyspensę od władzy Kościelnej, lub dla ważnych przyczyn zachować go nie może.

P. Dlaczego Kościół każe nam pościć

albo się wstrzymać niekiedy od niektórych pokarmów?

O. Kościół każe nam pościć albo się wstrzymać niekiedy od niektórych pokarmów dlatego, że pragnie dopomódz nam w ten sposób do odpokutowania za grzechy nasze, do poskromienia namiętności naszych, i do wyjednania u Boga łask potrzebnych.

P. Co nakazuje czwarte przykazanie kościelne: *przynajmniej raz w rok około Wielkiej nocy spowiadać się i komunikować we własnej parafii, albo w innej za pozwoleniem własnego pasterza?*

O. Czwarte przykazanie kościelne: *Przynajmniej raz w rok około Wielkiej nocy spowiadać się i komunikować we własnej parafii, albo w innej za pozwoleniem własnego pasterza*, nakazuje wszystkim, którzy doszli do używania rozumu, aby przynajmniej raz w rok około Wielkiej nocy, w czasie na to przepisany, przystąpili do spowiedzi i Komunii świętej we własnym kościele parafialnym, albo też gdzieindziej za pozwoleniem własnego proboszcza.

P. Dlaczego kościół mówi: *przynajmniej raz w rok?*

O. Kościół mówi: *przynajmniej raz w rok* dlatego, że pragnie, abyśmy jaknajczęściej przystępowali do tych Sakramentów.

P. Czego zabrania piąte przykazanie kościelne: *Godów małżeńskich w czasach zakazanych nie sprawować?*

O. Piąte przykazanie kościelne: *Godów małżeńskich w czasach zakazanych nie sprawować*, zabrania wszelkich uroczystości ślubnych i zabaw weselnych od pierwszej Niedzieli Adwentowej do Trzech Królów, i od Popieka do Niedzieli przewodniej.

ROZDZIAŁ III.

O grzechu.

P. Co to jest grzech?

O. Grzech jest to dobrowolne przestąpienie prawa Bożego.

P. Iloraki jest grzech?

O. Grzech jest dwojaki: pierworodny i uczynkowy.

P. Co to jest grzech pierworodny?

O. Grzech pierworodny jest to ten, w którym się wszyscy rodzimy i który przechodzi na nas od pierwszego ojca naszego Adama.

P. Czy nikt z ludzi nie był wyjęty od grzechu pierworodnego?

O. Od grzechu pierworodnego za szczególnym przywilejem przez wzgląd na zasługi Boskiego Syna swego, Jezusa Chrystusa wyjęta była N. Marya Panna i dlatego nazywa się Niepokalanie Poczętą, albo po prostu Niepokalaną.

P. Co się rozumie przez grzech uczynkowy?

O. Przez grzech uczynkowy rozumie się grzech, który my sami popełniamy, doszedłszy do używania rozumu.

P. Iloraki jest grzech uczynkowy?

O. Grzech uczynkowy jest dwojaki: śmiertelny i powszedni.

P. Co to jest grzech śmiertelny?

O. Grzech śmiertelny jest to rozmyślne i dobrowolne przestąpienie prawa Bożego w rzeczy ważnej.

P. Dlaczego grzech ten nazywa się śmiertelnym?

O. Grzech ten nazywa się śmiertelnym ponieważ zadaje śmierć duszy, pozbawiając ją łaski Bożej, która jest życiem jej nadprzyrodzonym, i czyniąc ją winną piekła, które jest śmiercią wieczną.

P. Jakie inne szkody wyrządza grzech śmiertelny?

O. Grzech śmiertelny pozbawia jeszcze, lub zawiesza wartość wszystkich zasług uprzednio nabytych, i czyni człowieka skłonniejszym do złego, a niezdolnym zgoła do żadnego uczynku dobrego, któryby zasługiwał na życie wieczne.

P. Kto utracił łaskę Bożą przez grzech śmiertelny, czy nie może już nigdy odzyskać jej?

O. Kto utracił łaskę Bożą przez grzech śmiertelny, może ją odzyskać przez spowiedź

świętą, albo też przez obudzenie w sobie aktu skruchy doskonałej, połączone z postanowieniem, chociażby tylko domniemanem, wyśpowiadania się „conajprędzej.

P. Co to jest grzech powszedni?

P. Grzech powszedni jest to ten, który nie pozbawia nas łaski Bożej, ale ostudza w nas miłość Bożą, usposabia do grzechu śmiertelnego, i czyni nas winnymi kar doczesnych w tem życiu i w przyszłym.

P. Dlaczego grzech ten nazywa się powszednim?

O. Grzech ten nazywa się powszednim dlatego, że, pochodząc z krewkości natury naszej, jest lekkim i niemal codziennym, i że Pan Bóg łatwiej go nam przebacza.

P. Ilorakim sposobem można zgrzeszyć?

O. Można zgrzeszyć czworakim sposobem, to jest: myślą, słowem, uczynkiem i zaniedbaniem.

P. Kiedy się grzeszy myślą, słowem i uczynkiem?

O. Grzeszy się myślą, słowem i uczynkiem wtedy, kiedy kto rozmyślnie i dobrowolnie myśli z upodobaniem o rzeczach zabronionych, pożąda ich, mówi o nich, lub popełnia je.

P. Kiedy się grzeszy przez zaniedbanie?

O. Przez zaniedbanie grzeszy się wtedy, kiedy kto dobrowolnie nie spełni tego, co spełnić powinien.

P. Ile jest grzechów głównych?

O. Grzechów głównych jest siedm: Pycha, Łakomstwo, Nieczystość, Zazdrość, Obżarstwo, Gniew i Lenistwo.

P. Dlaczego grzechy te nazywają się głównymi?

O. Grzechy te nazywają się głównymi dlatego, że są źródłem wszystkich innych grzechów.

P. Ile jest grzechów przeciwko Duchowi świętemu?

O. Grzechów przeciwko Duchowi świętemu jest sześć: 1) Rozpacz o zbawienie; 2) Zbytńia ufność w miłosierdzie Boskie; 3) Sprzeciwianie się uznanej prawdzie; 4) Zazdrosczenie bliźniemu łask Bożych; 5) Ztwardziałość w grzechach i 6) Odkładanie pokuty aż do śmierci.

P. Na co przedewszystkiem pamiętać należy, aby nie grzeszyć?

O. Aby nie grzeszyć, pamiętać należy przedewszystkiem na Rzeczy Ostateczne, które nas czekają.

P. Ile jest Rzeczy Ostatecznych?

O. Rzeczy Ostatecznych jest cztery: Śmierć, Sąd, Piekło i Niebo.

Część czwarta.

O Sakramentach.

ROZDZIAŁ I.

O Sakramentach w ogólności.

P. Ile jest sakramentów?

O. Sakramentów jest siedm: Chrzest, Bierzmowanie, Ciało i Krew Pańska, Ostatnie olejem świętym Namaszczenie, Kapłaństwo i Małżeństwo.

P. Co się rozumie przez słowo *sakrament*?

O. Przez słowo *sakrament* rozumie się znak widzialny i skuteczny łaski Bożej, ustanowiony przez Jezusa Chrystusa dla poświęcenia dusz naszych.

P. Dlaczego sakramenta nazywają się znakami widzialnymi i skutecznymi łaski Bożej?

O. Sakramenta nazywają się znakami widzialnymi i skutecznymi łaski Bożej dlatego, że wszystkie za pomocą rzeczy widzialnych wyrażają łaskę Bożą, jaką sprawują w duszy naszej.

P. W jaki sposób sakramenta poświęcają nas?

O. Sakramenta poświęcają nas, dając nam, lub pomnażając w nas łaskę Bożą, która czyni nas świętymi i miłymi Bogu, przybranymi synami Jego i dziedzicami królestwa niebieskiego.

P. Kto nadał sakramentom moc poświęcania nas?

O. Moc poświęcania nas nadał sakramentem Jezus Chrystus przez mękę i śmierć swoje.

P. Które sakramenta poświęcają nas przez udzielenie łaski, która nas czyni przyjaciółmi Bożymi?

O. Sakramenta, które poświęcają nas przez udzielenie pierwszej łaski, skutkiem której z nieprzyjaciół Boga stajemy się przyjaciółmi Jego są dwa: Chrzest i Pokuta; i nazywają się sakramentami umarłych, ponieważ gładzą grzech, który jest śmiercią duszy.

P. Które sakramenta poświęcają nas przez pomnożenie łaski?

O. Sakramenta, które poświęcają nas przez pomnożenie łaski, są te: Bierzmowanie, Ciało i Krew Pańska, Ostatnie olejem świętym Namaszczenie, Kapłaństwo i Małżeństwo; i na-

zywają się sakramentami żywych, ponieważ, kto je przyjmuje, powinien żyć w łasce Bożej, czyli nie mieć na sumieniu żadnego grzechu śmiertelnego.

P. Jaki grzech popełnia, kto przyjmuje jakikolwiek sakrament żywych, wiedząc, że nie jest w łasce Bożej?

O. Kto przyjmuje jakikolwiek sakrament żywych, wiedząc, że nie jest w łasce Bożej, popełnia straszny grzech świętokradztwa.

P. Które sakramenta są najpotrzebniejsze do zbawienia?

O. Sakramenta najpotrzebniejsze do zbawienia są dwa: Chrzest i Pokuta: Chrzest potrzebny jest dla wszystkich, a Pokuta potrzebna jest dla tych, którzy zgrzeszyli śmiertelnie po Chrzcie świętym.

P. Które sakramenta przyjmują się raz tylko w życiu?

O. Sakramenta, które się przyjmują raz tylko w życiu, są trzy: Chrzest, Bierzmowanie i Kapłaństwo.

P. Dlaczego trzy sakramenta: Chrzest, Bierzmowanie i Kapłaństwo wolno przyjąć tylko raz w życiu?

O. Trzy sakramenta: Chrzest, Bierzmowanie i Kapłaństwo wolno przyjąć tylko raz w życiu dlatego że, każdy z nich wyciska na duszy osobny, sobie właściwy charakter.

P. Co się rozumie przez *charakter*, jaki wyciska na duszy każdy z trzech sakramentów: Chrzest, Bierzmowanie i Kapłaństwo?

O. Przez *charakter*, jaki wyciska na duszy każdy z trzech sakramentów: Chrzest, Bierzmowanie i Kapłaństwo, rozumie się piętno, albo znak duchowny, który raz wryty na duszy, nigdy się już z niej nie ściera.

P. Do czego służy charakter wyciskany na duszy przez trzy sakramenta: Chrzest, Bierzmowanie i Kapłaństwo?

O. Charakter wyciskany na duszy przez trzy sakramenta: Chrzest, Bierzmowanie i Kapłaństwo służy do odznaczenia: na Chrzcie świętym członków Jezusa Chrystusa, w Bierzmowaniu żołnierzy Jego, a w Kapłaństwie ministrów czyli sług Jego.

P. Czego potrzeba do spełnienia sakramentu?

O. Do spełnienia sakramentu potrzeba trzech rzeczy: materyi, formy i ministra, któryby miał intencję uczynienia tego, co czyni Kościół w sprawowaniu każdego sakramentu.

P. Co się rozumie przez materję sakramentu?

O. Przez materję sakramentu rozumie się rzecz, podpadająca pod zmysły, której się używa do spełnienia sakramentu, jak: woda naturalna we Chrzcie świętym, chryzmo czyli oliwa zmieszana z balsamem w Bierzmowaniu i t. d.

P. A co się rozumie przez formę sakramentu?

O. Przez formę sakramentu rozumieją się słowa, które się wymawiają przy sprawowaniu jego.

P. Kto jest ministrem sakramentu?

O. Ministrem sakramentu jest osoba, która sprawuje go, lub udziela jego.

ROZDZIAŁ II.

O Chrzcie świętym.

P. Co to jest Chrzest św.?

O. Chrzest święty jest to sakrament, w którym odradzamy się na życie łaski i stajemy się chrześcijanami.

P. Jakie są skutki sakramentu Chrztu świętego?

O. Sakrament Chrztu świętego gładzi grzech pierworodny, a także grzechy uczynkowe, jeśli je kto popełnił przed Chrztem świętym; odpuszcza wszystkie kary należne za nie; wyciska na duszy charakter członków Jezusa Chrystusa; czyni nas dziećmi Boga i Kościoła Jego świętego, oraz dziedzicami królestwa niebieskiego; wreszcie daje nam prawo do przyjmowania innych sakramentów.

P. Ko jest ministrem zwyczajnym Chrztu świętego?

O. Ministrem zwyczajnym Chrztu świętego jest kapłan, przedewszystkiem proboszcz.

P. W razie nagłej potrzeby, kto może udzielić Chrztu świętego?

O. W razie nagłej potrzeby może udzielić Chrztu świętego każdy, tak mężczyzna jak i kobieta, nawet heretyk i niewierny.

P. Jak się daje Chrzest święty?

O. Daje się Chrzest święty, lejąc wodę na głowę tego, kto się chrzci, a jeśli nie można na głowę, to na inną przedniejszą część ciała, i wymawiając w tymże samym czasie te słowa: *Ja ciebie chrzczę w Imię Ojca, i Syna, i Ducha świętego.*

P. Jaką intencję mieć powinien, kto daje Chrzest święty?

O. Kto daje Chrzest święty, powinien mieć intencję uczynienia tego, co czyni Kościół przy udzielaniu Chrztu świętego.

P. Jak prędko należy nieść do Chrztu nowonarodzone dziecko?

O. Nowonarodzone dziecko należy nieść do Chrztu o ile można jaknajprędzej.

P. Jaki obowiązek wkłada Chrzest święty na każdego, kto go przyjmuje?

O. Chrzest święty na każdego, kto go przyjmuje, wkłada obowiązek wyznawać wiarę i chować prawo Jezusa Chrystusa i Jego Kościoła.

P. Czego się odrzekamy na Chrzcie świętym?

O. Na chrzcie świętym odrzekamy się zawsze szatana, wszystkich spraw jego i wszystkiej pychy jego.

P. Co się rozumie przez sprawy i pychę szatana?

O. Przez sprawy i pychę szatana rozumieją się grzechy, zgubne zasady i próżność światowa.

P. Czy jesteśmy obowiązani dotrzymać tego, co obiecali i czego się wyrzekli w imieniu naszym nasi chrzestni rodzice?

O. Tak, jesteśmy obowiązani, gdyż pod tymi tylko warunkami przyjął nas Bóg do łaski swojej.

ROZDZIAŁ III.

O Bierzmowaniu.

P. Co to jest Bierzmowanie?

O. Bierzmowanie jest to sakrament, który udziela nam Ducha świętego, wyciska na duszy charakter czyli znamię żołnierzy Chrystusowych, i czyni nas doskonałymi chrześcijanami.

P. W jaki sposób sakrament Bierzmowania czyni nas doskonałymi chrześcijanami?

O. Sakrament Bierzmowania czyni nas doskonałymi chrześcijanami, umacniając nas w wierze i doskonaląc w nas cnoty i dary, otrzymane na Chrzcie świętym.

P. Ile jest darów Ducha świętego, które się odbierają w sakramencie Bierzmowania?

O. Darów Ducha świętego, które się odbierają w sakramencie Bierzmowania, jest siedm:

Mądrość, Rozum, Rada, Męztwo, Umiejętność, Pobożność i Bojaźń Boża.

P. Czy wszyscy mają się starać o przyjęcie Sakramentu Bierzmowania?

O. Tak jest wszyscy mają się starać, aby sakrament Bierzmowania i sami przyjęli i ci, którzy od nich zależą.

P. W jakim wieku dobrze jest przyjąć Sakrament Bierzmowania?

O. Sakrament Bierzmowania dobrze jest przyjąć około siódmego roku życia, ponieważ w tym wieku poczynamy zwykle doznawać pokus, możemy już poznać dostatecznie łaskę tego sakramentu i zapamiętać, żeśmy ten sakrament przyjęli.

P. Czego potrzeba do godnego przyjęcia sakramentu Bierzmowania?

O. Do godnego przyjęcia sakramentu Bierzmowania potrzeba być w łasce Bożej, znać główne tajemnice wiary naszej świętej i przystępować do niego z uszanowaniem i pobożnością.

P. Kto jest ministrem sakramentu Bierzmowania?

O. Ministrem zwyczajnym sakramentu Bierzmowania jest Biskup.

P. W jaki sposób udziela Biskup sakramentu Bierzmowania?

O. Biskup udziela sakramentu Bierzmowania w ten sposób: najróżd wyciąga ręce nad przystępującymi do Bierzmowania i wzywa na nich Ducha świętego; potem chryzmem świę-

tym czyni na czole każdego znak krzyża, mówiąc: *Znaczę cię znakiem krzyża, i umacniam cię chryzmem zbawienia, w Imię Ojca i Syna i Ducha świętego*; następnie prawą ręką daje namaszczoneму lekki policzek, mówiąc mu: *Pokoj z tobą*; nakoniec wszystkim pobierzmowanym udziela uroczystego błogosławieństwa.

P. Co to jest chryzmo święte?

O. Chryzmo albo krzyżmo jest to oliwa zmieszana z balsamem i poświęcona przez Biskupa w Wielki Czwartek.

P. Co znaczą w tym sakramencie oliwa i balsam?

O. W sakramencie tym oliwa, która się rozplywa i umacnia, oznacza obfitość łaski, jaka się rozlewa w duszy chrześcijanina ku umocnieniu jego w wierze świętej; a balsam, który wydaje z siebie woń przyjemną i broni od zepsucia, oznacza, że chrześcijanin, umocniony tą łaską, zdolny jest wydać z siebie zapach cnót chrześcijańskich i uniknąć zarazy grzechowej.

P. Dlaczego namaszczenie czyni się na czole?

O. Namaszczenie czyni się na czole, gdzie zwykle występują oznaki bojaźni i wstydu, aby pobierzmowany pamiętał, że nie powinien się wstydzić wiary swojej, ani się lękać nieprzyjaciół jej.

P. Dlaczego pobierzmowanemu daje się lekki policzek?

O. Pobierzmowanemu daje się lekki po-

liczek dlatego, iżby wiedział, że powinien znieść wszelką zniewagę i wszelką boleść dla wiary Chrystusowej.

P. Co trzeba czynić, aby zachować w sobie łaskę sakramentu Bierzmowania?

O. Aby zachować w sobie łaskę sakramentu Bierzmowania, trzeba często się modlić, pełnić dobre uczynki i żyć podług prawa Chrystusowego, nie dbając o względy ludzkie.

ROZDZIAŁ IV.

O Sakramencie Ciała i Krwi Pańskiej.

§ 1. O rzeczywistej obecności Pana Jezusa w N. Sakramencie.

P. Co to jest ciało i Krew Pańska?

O. Ciało i Krew Pańska, czyli Eucharystya, jest to sakrament, w którym przez cudowną przemianę całej istoty chleba w ciało Pana Jezusa i całej istoty wina w najdroższą krew Jego znajduje się prawdziwie, rzeczywiście i istotnie ciało, krew, dusza i bóstwo tegoż Pana naszego Jezusa Chrystusa pod postaciami chleba i wina na pokarm duszom naszym.

P. Jak się nazywa ta cudowna przemiana?

O. Ta cudowna przemiana nazywa się *przeistoczeniem*

P. Czy w N. Sakramencie znajduje się tenże sam Pan Jezus, który jest w niebie i który tu na ziemi narodził się z N. Maryi Panny?

O. Tak, w N. Sakramencie znajduje się tenże Sam Pan Jezus, który jest w niebie i który tu na ziemi narodził się z N. Maryi Panny.

P. Dlaczego wierzymy, że w N. Sakramencie jest prawdziwie obecny Pan Jezus?

O. Wierzymy, że w N. Sakramencie jest prawdziwie obecny Pan Jezus, ponieważ Sam to powiedział i tak nas naucza Kościół Jego święty.

P. Czem jest tedy hostya przed konsekracją?

O. Hostya przed konsekracją jest chlebem.

P. A czym jest hostya po konsekracji?

O. Hostya po konsekracji jest prawdziwym ciałem Pana naszego Jezusa Chrystusa pod postaciami chleba.

P. Co jest w kielichu przed konsekracją?

O. W kielichu przed konsekracją jest trochę wina z kilku kroplami wody.

P. A co jest w kielichu po konsekracji?

O. W kielichu po konsekracji jest prawdziwa krew Pana Jezusa pod postaciami wina.

P. Kiedy się staje ta cudowna przemiana chleba w ciało, a wina w krew Pana Jezusa?

O. Ta cudowna przemiana chleba w ciało, a wina w krew Pana Jezusa staje się

w chwili, kiedy kapłan we Mszy świętej wymawia słowa konsekracyi.

P. Kto nadał słowom konsekracyi taką moc cudowną?

O. Słowom konsekracyi nadał taką moc cudowną sam Pan Jezus; który jest Bogiem wszechmocnym.

P. Czy po konsekracyi nic już nie pozostaje z chleba i wina?

O. Po konsekracyi pozostają same tylko postacie chleba i wina.

P. Co to są postacie chleba i wina?

O. Postacie chleba i wina są to ich przymioty czyli własności zewnętrzne, które podpadają pod zmysły nasze, jako to: kształt, kolor, smak, zapach i t. p.

P. Czy pod postaciami chleba jest tylko ciało Pana Jezusa, a pod postaciami wina jest tylko najdroższa krew Jego?

O. Tak pod postaciami chleba, jak pod postaciami wina jest cały i żywy Pan Jezus z ciałem, krwią, duszą i bóstwem swoim.

P. Czy Pan Jezus jest obecny we wszystkich hostyach pokonsekrowanych na całym świecie?

O. Tak, Pan Jezus jest obecny we wszystkich hostyach pokonsekrowanych na całym świecie.

P. Gdy się łamie hostya, czy się łamie także i ciało Pana Jezusa?

O. Gdy się łamie hostya, ciało Pana Je-

zusa nie łamie się wcale: łamią się tylko postacie chleba.

P. Po rozłamaniu hostyi na części, w której z nich pozostaje ciało Pana Jezusa?

O. Po rozłamaniu hostyi na części ciało Pana Jezusa pozostaje całe we wszystkich jej częściach.

P. W jakim celu przechowuje się w kościołach N. Sakrament?

O. N. Sakrament przechowuje się w kościołach w tym celu, aby wierni cześć Mu oddawali, i aby w potrzebie nosić Go do chorych.

§ 2. O celu, dla którego ustanowiony został N. Sakrament, i o skutkach Jego.

P. W jakim celu Pan Jezus ustanowił N. Sakrament?

O. Pan Jezus ustanowił N. Sakrament w celu głównie trojakim, a mianowicie: 1) aby był nieustającą ofiarą nowego zakonu; 2) aby był pokarmem dusz naszych; 3) aby był wieczną pamiątką Jego męki i śmierci, oraz nieocenionym zadatkiem miłości Jego ku nam i przyszłej naszej chwały w niebie.

P. Jakie są główne skutki, które sprawia N. Sakrament w tym, kto godnie przystępuje do Niego?

O. Główne skutki, które sprawia N. Sakrament w tym, kto godnie przystępuje do

Niego, są te: 1) zachowuje i wzmacnia życie duszy, którem jest łaska Boża, tak, jak pokarm ziemski zachowuje i wzmacnia życie ciała; 2) gładzi grzechy powszednie i zachowuje od grzechów śmiertelnych; 3) napenia duszę pokojem i pociechą niebieską.

§ 3. O godnem przystępowaniu do Komunii świętej i o obowiązku przystępowania do niej.

P. Czego potrzeba do godnego przyjęcia Komunii świętej?

O. Do godnego przyjęcia Komunii świętej potrzeba trzech warunków: 1) być w łasce Bożej; 2) być naczczo od północy aż do przyjęcia Komunii; 3) wiedzieć, co się ma przyjąć, i komunikować z wielką pobożnością.

P. Co znaczy: być w łasce Bożej?

O. Być w łasce Bożej znaczy: mieć sumienie czyste i wolne od wszelkiego grzechu śmiertelnego.

P. Jaki grzech popełnia, kto przystępuje do Komunii świętej, wiedząc, że jest w grzechu śmiertelnym?

O. Kto przystępuje do Komunii świętej, wiedząc, że jest w grzechu śmiertelnym, popełnia straszne świętokradztwo.

P. Co znaczy: być naczczo przed Komunią?

O. Być naczczo przed Komunią znaczy: zachować od północy post tak zwany *naturalny*, który się łamie przez przyjęcie chociażby

odrobiny czegoś, co się uważa za pokarm lub za napój.

P. Kiedy wolno przyjąć Komunię świętą nie naczczo?

O. Wolno przyjąć Komunię świętą nie naczczo w ciężkiej chorobie, kiedy zachodzi obawa śmierci, i wtedy Komunia nazywa się Wiatykiem.

P. Co znaczy: wiedzieć, co się ma przyjąć?

O. Wiedzieć, co się ma przyjąć, znaczy: wiedzieć to, czego uczy katechizm o tym Sakramencie, i mocno w to wierzyć.

P. Co znaczy: komunikować z wielką pobożnością?

O. Komunikować z wielką pobożnością znaczy: przystępować do Komunii świętej z wielką pokorą i skromnością tak w całej postawie jak i w ubraniu; a przytem modlić się gorąco przed Komunią i po Komunii, najprzód gotując się do niej, a potem dziękując za nią Panu Bogu.

P. Kiedy obowiązani jesteśmy przystępować do Komunii świętej?

O. Obowiązani jesteśmy przystępować do Komunii świętej co roku w czasie wielkanocnym, każdy we własnej parafii; a także w każdym niebezpieczeństwie życia.

P. W jakim wieku poczyną obowiązywać przykazanie kościelne co do Komunii wielkanocnej?

O. Przykazanie kościelne co do Komu-

nii wielkanocnej poczyną obowiązywać, skoro dziecko może już do niej przystąpić z należytym przygotowaniem.

P. Czy dobra i pożyteczna jest rzecz komunikować często?

O. Rzecz jest bardzo dobra i pożyteczna komunikować jaknajczęściej, byle się to czyniło z należytą pobożnością i wedle rady spowiednika.

P. Jak długo po Komunii świętej pozostaje w nas Pan Jezus?

O. Pan Jezus po Komunii świętej pozostaje w nas *przez łaskę swoją* tak długo, dopóki nie zgrzeszymy śmiertelnie; *osobiście* zaś przebywa w nas dopóty, dopóki się nie zniszczy postacie sakramentalne.

§ 4. O ofierze Mszy świętej.

P. Czy N. Sakrament jest tylko sakramentem?

O. N. Sakrament jest nie tylko sakramentem, lecz także nieustającą ofiarą nowego zakonu.

P. Jak się nazywa ta ofiara nowego zakonu?

O. Ta ofiara nowego zakonu nazywa się Mszą świętą.

P. Co jest tedy Msza święta?

O. Msza święta jest to ofiara Ciała i Krwi Pana naszego Jezusa Chrystusa, spra-

wowana na ołtarzach naszych pod postaciami chleba i wina na pamiątkę ofiary krzyżowej.

P. Czy ofiara Mszy świętej jest też sama, co ofiara krzyżowa?

O. Ofiara Mszy świętej co do istoty swojej jest też sama, co ofiara krzyżowa, ponieważ tak w jednej jak i w drugiej kapłanem i ofiarą jest tenże sam Jezus Chrystus; różni się tylko od ofiary krzyżowej co do sposobu, w jaki się dopełnia.

P. Na czym mianowicie różnica ta polega?

O. Różnica ta polega na tem: że w ofierze krzyżowej Pan Jezus rzeczywiście umarł i przelał krew swoją, zaś w ofierze Mszy świętej, która jest pamiątką ofiary krzyżowej, ofiaruje się za nas bez przelewu krwi; prócz tego w ofierze krzyżowej Pan Jezus wysłużył nam łaski potrzebne, a w ofierze Mszy świętej rozdaje je nam.

P. Kto ustanowił ofiarę Mszy świętej?

O. Ofiarę Mszy świętej ustanowił sam Jezus Chrystus, gdy na ostatniej Wieczerzy ustanowił Najświętszy Sakrament.

P. W ilorakim celu składa się Bogu ofiara Mszy świętej?

O. Ofiara Mszy świętej składa się Bogu w celu czworakim: 1) dla oddania mu czci należnej; 2) na podziękowanie Jemu za odebrane dobrodziejstwa; 3) dla prześlągania Jego i na zadośćuczynienie za grzechy nasze; 4) dla upro-

szenia od Niego wszystkich łask nam potrzebnych.

P. Czy dobrze jest słuchać Mszy świętej codziennie?

O. Rzecz jest bardzo pożyteczna słuchać Mszy świętej codziennie, lubo nakazanem to nie jest.

P. Co czynić należy, aby słuchać Mszy św. z pożytkiem?

O. Aby słuchać Mszy św. z pożytkiem, należy znajdować się na niej z wielką uwagą i pobożnością od początku do końca, myśląc o Bogu, rozważając Mękę Pana naszego Jezusa Chrystusa, i odprawiając stosowne modlitwy.

ROZDZIAŁ V.

O Sakramencie Pokuty.

§ 1. O przygotowaniu się do godnego przyjęcia tego sakramentu, i w szczególności o rachunku sumienia.

P. Co to jest Pokuta czyli Spowiedź św.?

O. Pokuta czyli Spowiedź św. jest to sakrament ustanowiony przez Jezusa Chrystusa dla odpuszczenia grzechów, popełnionych po chrzcie.

P. Ile jest warunków potrzebnych do dobrej spowiedzi?

O. Warunków potrzebnych do dobrej spowiedzi jest pięć: 1) Rachunek sumienia; 2) Żal za grzechy i obrzydzenie ich; 3) mocne postanowienie poprawy; 4) Spowiedź; 5) Zadosyćuczynienie.

P. Jak się czyni rachunek sumienia?

O. Czyni się rachunek sumienia, pilnie przywołując sobie na pamięć wobec Pana Boga wszystkie grzechy, nie wyznane nigdy na spowiedzi i popełnione myślą, mową, uczynkiem i zaniedbaniem przeciwko przykazaniom Bożym i Kościelnym, oraz przeciwko obowiązkom stanu swojego.

P. Czy w rachunku sumienia potrzeba także przypomnieć sobie i liczbę grzechów?

O. W rachunku sumienia potrzeba także przypomnieć sobie liczbę grzechów śmiertelnych.

P. Czy prócz liczby grzechów śmiertelnych, należy też przypomnieć sobie i okoliczności w jakich zgrzeszyliśmy?

O. Należy przypomnieć sobie także i te okoliczności, które zmieniają rodzaj grzechu, albo z grzechu powszedniego czynią grzech śmiertelny.

§ 2. O żalu za grzechy i mocnem postanowieniu poprawy.

P. Co to jest żal za grzechy?

O. Żal za grzechy jest to boleść duszy

z powodu grzechów popełnionych, wraz z obrzydzeniem ich sobie i postanowieniem niegrzeszenia więcej.

P. Z jakich pobudek powinniśmy żałować za grzechy?

O. Powinniśmy żałować za grzechy dlatego, że zasłużyliśmy przez nie na karę u Pana Boga, a nierównie więcej dlatego, że obrażiliśmy nimi Pana Boga, nieskończenie dobrego i godnego dla samego siebie najwyższej miłości.

P. Co czynić należy, aby mieć żal taki?

O. Aby mieć żal taki, należy gorąco prosić o niego Pana Boga i starać się obudzić go w sobie przez rozważenie tego wielkiego zła, jakim jest grzech, zwłaszcza śmiertelny.

P. Iloraki jest żal za grzechy?

O. Żal za grzechy jest dwojaki: doskonały, zwany także skruchą, i niedoskonały.

P. Kiedy jest żal doskonały?

O. Żal doskonały jest wtedy, gdy kto boleje i smuci się dlatego jedynie, że przez grzech obraził Boga nieskończenie dobrego i godnego miłości dla siebie samego.

P. Dlaczego żal ten nazywa się doskonałym?

O. Żal ten nazywa się doskonałym z dwóch przyczyn: 2) dlatego, że pobudką do niego jest jedna tylko dobroć Boża, rozważana sama w sobie; 2) dlatego że dostępujemy przezeń natychmiast odpuszczenia grzechów, chociaż z obo-

wiązką wypowiadania się z nich przy pierwszej sposobności.

P. Kiedy jest żal niedoskonały?

O. Żal niedoskonały jest wtedy, kiedy żałujemy za grzechy nasze dlatego, że obrażiliśmy przez nie Pana Boga, jako najwyższego Sędziego, to jest z bojaźni kary, na którą zasłużyliśmy grzechami naszymi w tem życiu i w przyszłym.

P. Czy żal niedoskonały wystarcza do otrzymania odpuszczenia grzechów?

O. Żal niedoskonały sam przez się nie wystarcza do otrzymania odpuszczenia grzechów, lecz tylko w połączeniu z rozgrzeszeniem kapłańskim.

P. Na czem zależy głównie złość grzechu śmiertelnego?

O. Złość grzechu śmiertelnego zależy głównie na tem: że przezeń tracamy łaskę Bożą i prawo do nieba; że zasługujemy na kary piekielne; i że obrażamy Boga, naszego Pana i Ojca, który tyle dobrego nam świadczy, tak bardzo nas miłuje i ma nieskończone prawo do tego, abyśmy Go kochali nadewszystko i Jemu wiernie służyli.

P. Czy potrzeba żałować za wszystkie grzechy?

O. Tak jest, potrzeba żałować za wszystkie popełnione grzechy śmiertelne.

P. A kto się spowiada z samych tylko grzechów powszednich, czy powinien również żałować za wszystkie?

O. Do ważności spowiedzi wystarcza żałować za niektóre z nich, lecz kto pragnie otrzymać odpuszczenie wszystkich, powinien też żałować za wszystkie.

P. Na czym zależy mocne postanowie nie poprawy?

O. Mocne postanowienie poprawy zależy na silnej woli niegrzeszenia więcej, oraz na przedsięwzięciu wszelkich środków do uniknięcia grzechu.

§ 3. O spowiedzi, czyli o oskarżeniu się z grzechów.

P. Na czym zależy spowiedź z grzechów?

O. Spowiedź zależy na jasnem oskarżeniu się z grzechów naszych przed spowiednikiem w celu otrzymania rozgrzeszenia i pokuty.

P. Z jakich grzechów powinniśmy się spowiadać?

O. Powinniśmy się spowiadać ze wszystkich grzechów śmiertelnych, ale dobrze jest także spowiadać się i z grzechów powszednich.

P. Jak powinniśmy się oskarżać z grzechów śmiertelnych?

O. Powinniśmy się oskarżać z grzechów śmiertelnych, wyluszczając ich liczbę, rodzaj i te okoliczności, które zmieniają rodzaj grzechu, lub z grzechu powszedniego czynią grzech śmiertelny.

P. Co czynić powinien, kto nie pamięta ścisłej liczby grzechów?

O. Kto nie pamięta ścisłej liczby grzechów, które popełnił, powinien powiedzieć tę, która najbliższa jest prawdy.

P. Jeśliby kto ze wstydu nie powiedział prawdy spowiednikowi, czy spowiedź jego byłaby dobra?

O. Jeśliby kto ze wstydu nie powiedział prawdy spowiednikowi, tając grzech jaki śmiertelny, albo liczbę jego, o ile ją zna, albo też jakąś ważną okoliczność grzechu, popełniłby świętokradztwo.

P. Co ma czynić, kto wie, że się spowiadał niedobrze?

O. Kto wie, że się spowiadał niedobrze, powinien wyznać, ile razy popełnił spowiedź świętokradzką i powtórzyć wszystkie spowiedzie źle uczynicne.

P. A jeśliby kto opuścił grzech jaki śmiertelny przez zapomnienie, czy spowiedź jego byłaby dobra.

O. Jeśliby kto opuścił grzech jaki śmiertelny przez zapomnienie, a w rachunku sumienia był pilnym, spowiedź takiego jest dobra; w razie jednak, gdyby sobie grzech ten przypomniał, ma obowiązek oskarżyć się z niego na następnej spowiedzi.

P. W jaki sposób masz się zachować, zbliżywszy się do spowiednika?

O. Zbliżywszy się do spowiednika, uklęk-

nę, powiem: *Błogosław mi, ojcze, bom zgrzeszył*, i uczynię znak Krzyża świętego.

P. Uczyniwszy znak Krzyża, co powiesz?

O. Uczyniwszy znak Krzyża, powiem: *Spowiadam się Panu Bogu wszechmogącemu, błogosławionej Pannie Maryi, wszystkim świętym i tobie, ojcze, bom zgrzeszył*, i dodam: *Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus*. Następnie powiem, kiedy ostatni raz byłem u spowiedzi i czy pokutę naznaczoną odprawiłem, i oskarżę się z grzechów moich, mówiąc: obrażilem Pana Boga następującymi grzechami...

P. Czy dobrze jest oskarżyć się niekiedy z jakiego cięższego grzechu dawniejszego?

O. Tak, dobrze jest oskarżyć się niekiedy z jakiego grzechu dawniejszego, zwłaszcza gdy się kto spowiada z samych tylko grzechów powszednich, to bowiem pomaga do obudzenia żalu, bez którego nieważne jest rozgrzeszenie.

P. Oskarżywszy się z grzechów swoich, co czynić będziesz?

O. Oskarżywszy się z grzechów swoich, będę słuchał z uszanowaniem, co mi powie spowiednik, przyjmę włożoną na mnie pokutę z całą uległością i gotowością wypełnienia jej, i podczas rozgrzeszenia odnowię z całego serca akt skruchy.

P. Co uczynisz po otrzymaniu rozgrzeszenia?

O. Po otrzymaniu rozgrzeszenia podzię-

kuję za nie Panu Bogu; jaknajprędzej odprawię zadaną mi pokutę, i będę się starał zachowywać rady, dane mi przez spowiednika.

§ 4. O rozgrzeszeniu i o zadośćuczynieniu.

P. Co to jest rozgrzeszenie?

O. Rozgrzeszenie jest to wyrok, który wydaje kapłan w imieniu Jezusa Chrystusa, i mocą którego odpuszcza grzechy penitentowi.

P. Co to jest zadośćuczynienie albo pokuta?

O. Zadośćuczynienie albo pokuta jest to modlitwa lub inny jaki dobry uczynek, który wkłada spowiednik na penitenta w tym celu, aby odpokutował za grzechy swoje.

P. Kiedy należy wykonać pokutę sakramentalną?

O. Pokutę sakramentalną, jeśli spowiednik czasu jej nie oznaczył, należy wykonać, o ile można jaknajprędzej.

P. Czy dobrze jest spowiadać się często?

O. Dobrze jest spowiadać się przynajmniej raz na miesiąc; gdyby kto atoli wiedział, że jest w grzechu śmiertelnym, powinien iść do spowiedzi conajrychlej.

ROZDZIAŁ VI.

O Ostatnim olejem św. Namaszczeniu.

P. Co to jest Ostatnie olejem świętym Namaszczenie?

O. Ostatnie olejem świętym Namaszczenie jest to sakrament, ustanowiony przez Pana Jezusa dla przyniesienia ulgi na duszy a nawet i na ciele chorym, znajdującym się w niebezpieczeństwie życia.

P. Jakie są skutki sakramentu Ostatniego olejem św. Namaszczenia?

O. Skutki sakramentu Ostatniego olejem św. Namaszczenia są te: 1) pomnaża łaskę poświadcającą; 2) gładzi grzechy powszednie, a nawet i śmiertelne, za które chory żałuje, lecz z których wypowiadać się już nie może; 3) leczy ociężałość i niemoc ku dobremu, jaka pozostaje nawet po otrzymaniu odpuszczenia grzechów; 4) pomaga do cierpliwego znoszenia choroby, do pokonania pokus i dobrej śmierci; 5) służy do odzyskania zdrowia ciała, jeśliby to było z pożytkiem dla duszy.

P. Kiedy należy przyjąć sakrament Ostatniego olejem św. Namaszczenia?

O. Sakrament Ostatniego olejem św. Namaszczenia należy przyjąć, kiedy choroba jest niebezpieczna, i o ile można po odbyciu spowiedzi i przyjęciu N. Sakramentu, a także dopóki chory jest jeszcze przytomny.

ROZDZIAŁ VII.

O Kapłaństwie.

P. Co to jest Kapłaństwo?

O. Kapłaństwo jest to sakrament, który daje władzę sprawowania posług świętych, odnoszących się do czci Bożej i do zbawienia dusz, i wyciska na duszy tego, kto go przyjmuje, charakter ministra czyli sługi Bożego.

O. W jakim celu powinno się obierać stan duchowny?

O. Stan duchowny powinno się obierać jedynie dla chwały Bożej i dla zbawienia dusz.

P. Czy wolno obierać stan duchowny z własnego tylko upodobania?

O. Nikomu nie wolno obierać stanu duchownego z własnego upodobania, lecz trzeba być powołanym do niego od Boga.

P. Żleby więc zrobić, ktoby wstąpił do stanu duchownego, nie będąc powołanym od Boga?

O. Ktoby wstąpił do stanu duchownego nie będąc powołanym od Boga, zrobiłby bardzo źle, i naraziłby się na niebezpieczeństwo utraty zbawienia.

P. Jakie są obowiązki względem tych, których Bóg powołuje do święceń kapłańskich?

O. Wierni mają obowiązek:

1) pozostawić dzieciom swoim zupełną swobodę pójść za głosem Bożym;

2) prosić Pana Boga, by raczył dać Ko-

ściołowi swemu gorliwych sług i dobrych pasterzy, w którym to celu ustanowiony jest nawet osobny post w kwartalowe suche dni;

3) mieć szczególny szacunek dla tych, których Bóg przez święcenia kapłańskie powołał do służby swojej.

ROZDZIAŁ VIII.

O Małżeństwie.

P. Co to jest Małżeństwo?

O. Małżeństwo jest to sakrament, ustanowiony od Pana Jezusa, który węzłem świętym i nierozzerwalnym łączy w jedno mężczyznę i niewiastę, i udziela im łaski do wspólnego pożycia z sobą w świętej miłości i do chrześcijańskiego wychowania dzieci.

P. Co wyobraża sakrament Małżeństwa?

O. Sakrament Małżeństwa wyobraża połączenie się Jezusa Chrystusa z Kościołem świętym, który jest Jego oblubienicą, a naszą matką najmiłą.

P. Czy przystępujący do sakramentu Małżeństwa powinni być w łasce Bożej?

O. Tak jest, przystępujący do sakramentu Małżeństwa w chwili, kiedy z sobą ślub biorą, powinni być w łasce Bożej, inaczej popełniają świętokradztwo.

P. W jaki sposób ma się zawierać Małżeństwo?

O. Małżeństwo, aby było godziwem i ważnem, powinno być zawarte zgodnie z przepisami Kościoła.

Część piąta.

O Cnotach Teologicznych.

§ 1. O W i e r z e.

P. Które to są cnoty chrześcijańskie niezbędnie potrzebne do zbawienia?

O. Cnoty chrześcijańskie niezbędnie potrzebne do zbawienia są trzy: Wiara, Nadzieja i Miłość.

P. Co to jest Wiara?

O. Wiara jest to cnota nadprzyrodzona, wdana od Boga do duszy naszej, za pomocą której, opierając się na powadze Bożej, wierzymy, że prawdą jest to wszystko, co On objawił i przez Kościół do wierzenia nam podaje.

P. Od kogo się dowiadujemy o prawdach, które Bóg objawił?

O. O prawdach, które Bóg objawił, dowiadujemy się od Kościoła świętego, który jest nieomylny, to jest: od Papieża, następcy świę-

tego Piotra, i od Biskupów, następców Apostołów. Apostołów zaś uczył sam Jezus Chrystus.

P. Czy Papież jest nieomylny?

O. Tak, Papież jest nieomylny, tak samo jak Kościół, ilekroć w charakterze Pasterza i Nauczyciela wszystkich chrześcijan, *określa* jaką prawdę, tyczącą się wiary i obyczajów.

P. Czy wszystkie prawdy objawione możemy zrozumieć?

O. Nie, nie wszystkie prawdy objawione możemy zrozumieć, gdyż niektóre z nich są tajemnicami.

P. Co to są tajemnice?

O. Tajemnice są to prawdy wiary, które przechodzą władze naszego rozumu.

P. Z jakiej pobudki powinniśmy wierzyć w prawdy wiary?

O. Powinniśmy wierzyć w prawdy wiary dlatego, że objawił je Bóg, który jest prawdą nieomylną, i przez Kościół swój nam je do wierzenia podaje.

P. Czy wystarczy do zbawienia wierzyć we wszystkie prawdy wiary ogólnie tylko, nie wyróżniając żadnej z nich?

O. Nie wystarczy do zbawienia wierzyć we wszystkie prawdy wiary ogólnie tylko, nie wyróżniając żadnej z nich, są bowiem pomiędzy niemi takie, w które każdy wierzyć powinien wyraźnie i w szczególności, jak na przykład, że Bóg jest jeden tylko, że w Bogu są trzy Osoby, że druga Osoba Trójcy przenaj-

świętszej, to jest Syn Boży stał się człowiekiem i umarł za nas.

P. Gdzie są zawarte główne prawdy, które Bóg objawił Kościołowi swemu świętemu?

O. Główne prawdy, które Bóg objawił Kościołowi swemu świętemu, zawarte są w składzie Apostolskim.

§ 2. O n a d z i e i.

P. Co to jest nadzieja?

O. Nadzieja jest to cnota nadprzyrodzona, wlana od Boga do duszy naszej, za pomocą której pragniemy i oczekujemy życia wiecznego, które obiecał Bóg sługom swoim, tudzież pomocy potrzebnych do osiągnięcia jego.

P. Z jakiej pobudki powinniśmy się spodziewać od Pana Boga życia wiecznego i pomocy potrzebnych do osiągnięcia jego?

O. Powinniśmy się spodziewać od Pana Boga życia wiecznego i pomocy potrzebnych do osiągnięcia jego dlatego, że Bóg dla zasług Jezusa Chrystusa obiecał to każdemu, kto szczerze Jemu służy, i że, będąc wiernym i wszechmocnym, dotrzymuje zawsze obietnicy swojej.

§ 3. O M i ł o ś c i.

P. Co to jest Miłość?

O. Miłość jest to cnota nadprzyrodzona, wlana od Boga do duszy naszej, za pomocą której miłujemy Boga nadewszystko dla Niego

samego, a bliźniego naszego jak siebie samych dla miłości Boga.

P. Z jakich pobudek powinniśmy kochać Pana Boga?

O. Powinniśmy kochać Pana Boga dlatego, że jest Dobrem najwyższym, najlepszym i nieskończenie doskonałym; a także i dlatego, że sam to nam nakazuje, i że niezliczonemi dobrodziejstwami obdarza nas.

P. Dlaczego powinniśmy kochać bliźniego naszego?

O. Powinniśmy kochać bliźniego naszego z miłości ku Bogu dlatego, że tenże sam Bóg tak nam rozkazuje, i że każdy człowiek jest obrazem Boga.

P. Czy powinniśmy kochać także nieprzyjaciół naszych.

O. Tak jest, powinniśmy kochać także nieprzyjaciół naszych, ponieważ i oni są bliźniemi naszymi, i Pan Jezus wyraźnie nam to nakazał.

§ 4. O czynieniu aktów Wiary, Nadziei i Miłości.

P. Co się rozumie przez akty Wiary, Nadziei i Miłości?

O. Przez akty Wiary, Nadziei i Miłości rozumie się wyraźne, mocne i pobożne oświadczanie się przed Panem Bogiem, że wierzymy

we wszystko, co On objawił i przez Kościół święty katolicki do wierzenia nam podaje; że ufamy obietnicom Jego, i że Go kochamy nadewszystko. W podobnyż sposób czynią się akty i innych cnót chrześcijańskich, jako to: żalu, skruchy, poddania się woli Bożej, i t. d.

P. Czy powinniśmy czynić akty Wiary, Nadziei i Miłości?

O. Tak jest; każdy, skoro tylko dojdzie do używania rozumu, powinien czynić akty Wiary, Nadziei i Miłości jaknajczęściej; szczególnie zaś w ciężkich pokusach, przy spełnianiu ważniejszych obowiązków chrześcijańskich, i w niebezpieczeństwie utraty życia.

P. Czy czyni dobrze, kto jaknajczęściej odmawia akty Wiary, Nadziei i Miłości?

O. Tak jest, czyni bardzo dobrze, kto jaknajczęściej odmawia akty Wiary, Nadziei i Miłości, przez to bowiem: 1) tem łatwiej zachowuje w sobie te cnoty, tak niezbędnie potrzebne do zbawienia; 2) rozwija je w sobie i umacnia; 3) okazuje je nazewnątrz; 4) dostępuje wielu odpustów.

P. Czy dosyć jest wymawiać te akty ustami?

O. Nie, nie dosyć jest wymawiać te akty ustami, trzeba to czynić uważnie i z całego serca.

P. Czy możemy o własnych siłach zdobyć się na te i na inne akty cnót chrześcijańskich?

O. Nie możemy o własnych siłach zdobyć się na te i na inne akty cnót chrześcijańskich, lecz potrzebujemy pomocy i łaski Bożej, której też Bóg nie odmawia nigdy nikomu, kto o nią Go prosi.

P. Pomiedzy cnotami teologicznymi, jakimi są Wiara, Nadzieja i Miłość, która jest największa i najprzedniejsza?

O. Pomiedzy cnotami teologicznymi największa i najdoskonalsza jest Miłość, ponieważ połączona jest zawsze z łaską poświęcającą, jednoczy nas duchownie z Panem Bogiem i sprawia, że wszystko, cokolwiek czynimy, staje się dla nas zasługą na życie wieczne.

P. Co jest dowodem Miłości?

O. Dowodem Miłości jest zachowywanie przykazań Boskich i wykonywanie uczynków miłosiernych.

P. Ile jest uczynków miłosiernych?

O. Uczynków miłosiernych jest czternaście, siedm względem ciała i siedm względem duszy.

P. Które są uczynki miłosierne względem ciała?

O. 1) Łaknącego nakarmić; 2) Pragnącego napoić; 3) Nagiego przyodziać; 4) Podróżnego w dom przyjąć; 5) Chorego nawiedzać; 6) Więźnia wspomóc, albo wykupić; 7) Umarłego pogrześć.

P. Które są uczynki miłosierne względem duszy?

O. 1) Nieumiejętnych nauczać; 2) Wątpiącym dobrze radzić; 3) Grzeszników upominać; 4) Zasmuconych cieszyć; 5) Urazy przebaczać; 6) Cudze wady cierpliwie znosić; 7) Modlić się za żywych i umarłych.

KONIEC KATECHIZMU.

MODLITWY CODZIENNE

i inne niektóre.

Modlitwy poranne.

W Imię Ojca i Syna i Ducha świętego.
Amen.

Kłaniam się Tobie, o mój Boże, i miłuję Cię ze wszystkiego serca mojego: dziękuję Ci, żeś mię stworzył, powołał do Wiary świętej katolickiej i zachował przy życiu tej nocy; ofiaruję Tobie wszystko, cokolwiek czynić będę, i proszę, chroń mię dzisiaj od grzechu i wybaw od wszelkiego złego. Amen.

Ojcze nasz.

1. Ojcze nasz, któryś jest w niebiesiech.
2. Święć się imię Twoje.
3. Przyjdź królestwo Twoje.
4. Bądź wola Twoja jako w niebie, tak i na ziemi.

5. Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj.

6. I odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom.

7. I nie wwódtz nas na pokuszenie.

8. Ale nas zbaw ode złego. Amen

Zdrowaś Marya.

Zdrowaś Marya, łaski pełna, Pan z Tobą, błogosławionaś ty między niewiastami i błogosławion owoc żywota Twego, Jezus. Święta Maryo, Matko Boża, módl się za nami grzesznymi teraz i w godzinę śmierci naszej. Amen.

Wierzę w Boga.

1. Wierzę w Boga Ojca Wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi.

2. I w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jedynego, Pana naszego.

3. Który się poczał z Ducha świętego, narodził się z Maryi Panny.

4. Umęczon pod pontskim Piłatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion.

5. Zstąpił do piekieł, trzeciego dnia zmartwychwstał.

6. Wstąpił na niebiosą, siedzi na prawicy Boga Ojca Wszechmogącego.

7. Stamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych.

8. Wierzę w Ducha świętego.

9. Święty Kościół powszechny, Świętych obcowanie.

10. Grzechów odpuszczenie.

11. Ciała zmartwychwstanie.

12. Żywot wieczny. Amen.

A k t W i a r y.

Wierzę mocno, że Bóg jest jeden we trzech Osobach, sobie równych i od siebie różnych, które się nazywają Ojciec, Syn i Duch święty; że Syn Boży stał się człowiekiem, przyjmując na się, za sprawą Ducha świętego, ciało i duszę ludzką w łonie Przeczystej Panny Maryi; że umarł za nas na krzyżu, zmartwychwstał, wstąpił do nieba, i stamtąd przyjdzie przy końcu świata sądzić wszystkich żywych i umarłych, aby dobrym dać wieczną nagrodę w niebie, a złych ukarać wiecznym ogniem w piekle; wierzę zaś w to i we wszystko inne, czego nas uczy Kościół święty katolicki, dlatego, że to sam Bóg, który jest prawdą nieomylną, temuż Kościołowi objawił, a przez Kościół nam do wierzenia podaje.

A k t N a d z i e i.

Boże mój, ponieważ jesteś wszechmocny i nieskończenie dobry i miłościwy, dlatego mam mocną nadzieję, że przez zasługi męki i śmierci Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa, wierny obietnicom swoim, dasz mi żywot wiecz-

ny, któryś przyobieczał każdemu, kto żyć będzie po chrześcijańsku, jako i ja, przy pomocy Twojej, żyć postanawiam.

Akt Miłości.

Boże mój, ponieważ jesteś Dobrem najwyższem i najdoskonalszem, dlatego miłuję Cię z całego serca i nadewszystko, i wolę raczej wszystko utracić, aniżeli w czemkolwiek Ciebie obrazić; a dla miłości Twojej miłuję i miłować pragnę bliźniego mojego jak siebie samego.

Witaj Królowo.

Witaj Królowo, Matko miłosierdzia, życie słodkości i nadziejo nasza, witaj! Do Ciebie wołamy wygnańcy, synowie Ewy, do Ciebie wzdychamy, jęczący i płaczący na tym lez padole. Hejże więc Orędowniczko nasza, one twoje miłosierne oczy obróć na nas, a Jezusa, błogosławiony owoc żywota Twego, po tem wygnaniu nam okaż. O laskawa, o litościwa, o słodka Panno Maryo.

Aniele Boży.

Aniele Boży, którego Bóg w dobroci swej przeznaczył mi na stróża, oświecaj mię dzisiaj, strzeż, wspieraj i prowadź. Amen.

Modlitwy w ciągu dnia.

Przed pracą. Ofiaruję Tobie, o Panie, tę pracę, błogosław jej, proszę, aby była z chwałą Twoją.

Przed jedzeniem. Ofiaruję Tobie, o Panie, ten posiłek i proszę, pobłogosław go.

Po jedzeniu. Dziękuję Ci, o Panie, za posiłek, któryś mi dać raczył, i proszę, uczyni mnie godnym Twojego stołu niebieskiego.

W pokusach. O mój Jezus, wesprzyj mnie i daj mi łaskę, abym nie obraził Ciebie.

Modlitwy wieczorne.

W imię Ojca i Syna...

Kłaniam się Tobie, o mój Boże, i miłuję Cię z całego serca mojego; dziękuję Ci, żeś mnie stworzył, powołał do Wiary świętej katolickiej, i zachował przy życiu dnia tego; ofiaruję Ci wszystko, cokolwiek dobrego dziś uczyniłem, i proszę, wybaw mnie od wszelkiego zła. Amen.

Ojcze nasz...

Zdrowaś Marya...

Chwała Ojcu i Synowi...

Akt skruchy.

Boże mój, ponieważ jesteś dobrocią najwyższą i ja Cię miłuję nadewszystko, dlatego

żałuję z całego serca, żem Cię obraził, i mocno stanowią przy pomocy łaski Twojej nigdy już więcej nie grzeszyć, a przede wszystkim unikać tego wszystkiego, co prowadzi do grzechu.

Jezu, Józefie i Maryo, oddaję wam serce i duszę moją.

Jezu, Józefie i Maryo, przybądźcie mi na pomoc w godzinę śmierci mojej.

Jezu, Józefie i Maryo, niech umrę w pokoju z wami.

Krótkie przygotowanie się do Spowiedzi.

Najmilszy Zbawicielu mój, udziel mi łaski, abym przystąpił do tego sakramentu Pokuty ku większej Twojej chwale i ku zbawieniu duszy mojej.

Panno Najświętsza, Matko Boża i Matko moja, uproś mi u błogosławionego Syna Twojego łaskę, abym poznał, obrzydził i szczerze wyznał na spowiedzi wszystkie grzechy moje.

Ojcze nasz... i Zdrowaś Maryo.

Potem czyni się pilnie, wobec Boga, rachunek sumienia ze wszystkich grzechów, popełnionych myślą, mową, uczynkiem i zaniebaniem, przeciwko przykazaniom Bożym i kościelnym, oraz przeciwko obowiązkom stanu swojego.

Następnie, dla obudzenia żalu za grzechy popełnione, rozważa się, jak wielkiem

złem jest grzech śmiertelny, który pozbawia nas łaski Bożej i prawa do nieba, czyni nas winnymi piekła, i obraża Boga, naszego Pana i Ojca, który tyle dobrego nam świadczy, tak bardzo nas miłuje i godzien jest nieskończenie, abyśmy Go kochali nadewszystko, i wiernie Jemu służyli.

Potem odmawia się Akt skruchy. (Jak wyżej str. 80).

P o S p o w i e d z i.

Przedewszystkiem należy podziękować Panu Bogu za nieocenioną łaskę odpuszczenia grzechów, odprawić pokutę naznaczoną przez spowiednika, odnowić postanowienie unikania grzechów i okazyi do nich, i odmówić następną modlitwę:

O Panie, jakżeś był dobry dla mnie! Zamiast ukarać mię za tyle grzechów, których się dopuściłem, Ty mi je wszystkie w nieskończonem miłosierdziu Swojem przebaczyłeś na tej spowiedzi świętej. Raz jeszcze żałuję za nie z całego serca i obiecuję przy pomocy Twojej łaski nigdy Cię więcej nie obrażać, a wszystkie obrazy przeszłe wynagrodzić Tobie tem gorętszą miłością.

Najświętsza Panno, Aniołowie i Święci Pańscy, dziękuję wam za waszą pomoc; wy zaś dziękujcie za mnie Panu za miłosierdzie Jego,

i wyjednajcie mi wytrwanie i postęp w dobrem.
Ojcie nasz... Zdrowaś Marya... i Aniele
Boży...

Krótkie przygotowanie do Komunii świętej.

Akt Wiary. O Panie mój, Jezu Chryste, wierzę mocno, żeś jest rzeczywiście obecny w Najświętszym Sakramencie z ciałem, krwią, duszą i bóstwem Twojem.

Akt hołdu. Kłaniam się Tobie, o Panie, w tym Najświętszym Sakramencie i uznaję Cię za mego Stwórcę, Zbawiciela i najwyższego Pana, oraz za największe i jedyne dobro moje.

Akt pokory. O Panie, nie jestem godzien, abyś wszedł do przybytku serca mego, ale rzeknij tylko słowem, a będzie zbawiona dusza moja.

Akt skruchy. O Panie, brzydzę się grzechami moimi, dla których nie jestem godzien przyjąć Cię do serca mego, i postanawiam przy pomocy łaski Twojej nigdy już ich nie popełniać, unikać okazji do nich i pokutować za nie.

Akt nadziei. Mam nadzieję, o Panie, że dając mi całego Siebie w tym Najświętszym Sakramencie, ulitujesz się nademną i dasz mi wszystkie łaski potrzebne do zbawienia.

Akt miłości. O Panie, Ty jesteś godzien nieskończonej miłości, Tyś Ojcem moim, Odkupicielem moim, Bogiem moim; dlatego też mi-

luję Cię z całego serca i nadewszystko, a dla miłości Twojej miłuję bliźniego mego, jak siebie samego, i z serca przebaczam tym, którzy mię obrazili.

Akt pragnienia. O Panie, pragnę z całego serca, abyś przyszedł do serca mego i sprawił, bym się już nigdy nie rozstawał z Tobą, ale żył zawsze w łasce Twojej.

Krótkie dziękczynienie po Komunii świętej.

Akt Wiary. O Panie, Jezu Chryste, wierzę mocno, że rzeczywiście jesteś we mnie z ciałem, krwią, duszą i bóstwem Twojem, a wierzę w to mocniej, niż gdybym Cię widział oczyma mojemu.

Akt holdu. O mój, Jezu, kłaniam się Tobie obecnemu we mnie, i jednoczę się z Najświętszą Maryą Panną, z Aniołami i ze Świętymi, aby Cię uczcić tak, jak tego godzien jesteś.

Akt dziękczynienia. O Jezu, Panie mój, dziękuję Tobie z całego serca mego, żeś przyszedł do mej duszy. Najświętsza Panno Maryo, Aniele Stróżu mój, i wy wszyscy Aniołowie i Święci Pańscy, dziękujcie za mnie Jezusowi.

Akt miłości. O Jezu, Boże mój, miłuję Cię, jak umiem i zdołam, a pragnę Cię miło-

wać, jak godzien jesteś; spraw, abym miłował Cię nadewszystko, teraz i w wieczności.

Akt ofiarowania się. O mój Jezu, Tyś mi oddał całego Siebie, przetoż i ja cały oddaję się Tobie; ofiaruję Ci serce moje i duszę moją, poświęcam Tobie całe życie moje i pragnę być Twoim na wieki.

Akt nadziei O mój Jezu, skoroś już przyszedł do duszy mojej, mam nadzieję, że mię już nigdy nie opuścisz; lecz pozostaniesz ze mną na zawsze przez łaskę Twoją.

Akt prośby. O mój Jezu, udziel mi wszystkich łask duchownych i doczesnych, o których wiesz, że byłyby zbawienne dla duszy mojej wspieraj też rodziców moich, przełożonych krewnych, przyjaciół i dobrodziejów, i zmiłuj się nad świętymi duszami, w czyścju cierpiącemi.

Ojcie nasz... Zdrowaś Marya... Chwała Ojcu...

Tajemnice Różańca świętego.

Radosne. (W poniedziałki i czwartki).

1-sza. Zwiastowanie Najśw. Maryi Panny.

2-ga. Nawiedzenie św. Elżbiety.

3-cia. Narodzenie Pana Jezusa.

4-ta. Ofiarowanie Pana Jezusa w kościele.

5-ta. Znalezienie Pana Jezusa w kościele.

Bolesne. (We wtorki i piątki).

1-sza. Modlitwa w Ogrójcu.

2-ga. Biczowanie.

3-cia. Cierniem ukoronowanie.

4-ta. Dźwiganie krzyża na Kalwaryę.

5-ta Ukrzyżowanie i śmierć Pana Jezusa.

Chwalebne. (We środy, soboty i niedziele).

1-sza. Zmartwychwstanie Pana Jezusa.

2-ga. Wniebowstąpienie Pana Jezusa.

3-cia. Zesłanie Ducha świętego.

4-ta. Wniebowzięcie N. Maryi Panny.

5-ta. Ukoronowanie Najśw. Maryi Panny
chwała wszystkich Świętych.

Litania do Najśw. Maryi Panny.

Kyrie elejson, Chryste elejson, Kyrie elejson.

Chryste usłysz nas, Chryste wysłuchaj nas.

Ojcze z nieba Boże, zmiłuj się nad nami.

Synu Odkupicielu świata Boże, zmiłuj się nad nami.

Duchu święty Boże, zmiłuj się nad nami.

Święta Trójco jedyny Boże, zmiłuj się nad nami.

Święta Maryo,

Święta Boża Rodzicielko,

Święta Panno nad Pannami,

Matko Chrystusowa,

Matko łaski Bożej,

Matko najczystsza,

Matko najśliczniejsza,

Matko niepokalana,

Módl się za nami.

Matko nienaruszona,
Matko najmilsza,
Matko przedziwna,
Matko dobrej rady,
Matko Stworzyciela,
Matko Odkupiciela,
Panno roztropna,
Panno czcigodna,
Panno wsławiona,
Panno można,
Panno łaskawa,
Panno wierna,
Zwierciadło sprawiedliwości,
Stolico mądrości,
Przyczyno naszej radości,
Naczynie duchowne,
Naczynie poważne,
Naczynie dziwnego nabożeństwa,
Różo duchowna,
Wieżo Dawidowa,
Wieżo z kości słoniowej,
Domie złoty,
Arko przymierza,
Bramo niebieska,
Gwiazdo zaranna,
Uzdrowienie chorych,
Ucieczko grzesznych,
Pocieszycielko strapionych,
Wspomożenie wiernych,
Królowo Anielska,
Królowo Patryarchów,
Królowo Proroków

Módl się za nami. — Módl się za nami.

Królowo Apostolów,
Królowo Męczenników,
Królowo Wyznawców,
Królowo Panieńska,
Królowo wszystkich Świętych,
Królowo bez zmyły poczęta,
Królowo Różańca świętego,

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata,
przepuść nam Panie!

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata,
wysłuchaj nas Panie!

Baranku Boży, który gładzisz grzechy świata,
zmiłuj się nad nami!

Chryste usłysz nas, Chryste wysłuchaj nas.

Kyrie elejson, Chryste elejson, Kyrie elejson.

Ojcze nasz, Zdrowaś Marya i t. d.

Pod Twoją obronę, uciekamy się Święta Boża Rodzicielko, naszymi prośbami nie racz gardzić w potrzebach naszych, ale od wszelkich złych przygód racz nas zawsze wybawiać, Panno chwalebna i błogosławiona! O Pani nasza, Orędowniczko nasza, Pośredniczko nasza, Pocieszycielko nasza, z Synem Twoim nas pojednaj, Synowi Twojemu nas polecaj, Twojemu Synowi nas oddawaj. Módl się za nami święta Boża Rodzicielko. Abyśmy się stali godnymi obietnic Chrystusowych.

Hymny do N. Sakramentu.

O salutaris Hostia.

O Ofiaro, życia zdroju,
Dawco nieba i pokoju,
Wróg nas gniecie swą przemocą,
Dodaj siły, śpiesz z pomocą.
Bogu w Trójcy cześć i sława
Niech na wieki nie ustawa;
Niech nam życie da bez końca,
W ojczystego blaskach słońca. Amen.

• Tantum ergo Sacramentum.

Wielki przeto ten Sakrament,
Padłszy na twarz, czcijmy szczerze,
Dawnych figur zgaśł testament,
Nową dał nam Pan wieczerzę;
Niech nam wiara sił dodaje
• Tam gdzie zmysłów moc ustaje.
Bogu Ojcu i Synowi,
Co się wiecznie z Ojca rodzi,
I świętemu też Duchowi,
Co od obu ich pochodzi,
Bądź cześć, chwała, radość, pienie.
Równe wszystkim uwielbienie. Amen.

Niech będzie Bóg błogosławiony,
Błogosławione święte Imię Jego.
Błogosławiony Jezus Chrystus prawdziwy
Bóg i prawdziwy człowiek.
Błogosławione Imię Jezusowe.
Błogosławione Najświętsze Serce Jezu-
sowe.

Błogosławiony Pan Jezus w Przenajświę-
tszym Sakramencie Ołtarza.

Błogosławiona przechwalebna Matka Boża
Najświętsza Marya Panna.

Błogosławione święte i niepokalane Jej
poczęcie.

Błogosławione Imię Maryi Panny i Matki.

Błogosławiony Bóg w swoich Aniołach
i w swoich Świętych.

Sposób służenia do Mszy świętej.

Kapłan. Introibo ad altare Dei.

Ministr. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

K. Judica me Deus... et doloso erue me.

M. Quia tu es, Deus, fortitudo mea, quare me repu-
listi, et quare tristis incedo, dum affligit me ini-
micus?

K. Emitte lucem tuam... et in tabernacula tua.

M. Et introibo ad altare Dei, ad Deum, qui laetificat
juventutem meam.

K. Confitebor tibi... et quare conturbas me.

M. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salu-
tare vultus mei et Deus meus.

K. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

M. Sicut erat in principio et nunc et semper, et in
saecula saeculorum. Amen.

- K. Introibo ad altare Dei.
 M. Ad Deum, qui lactificat juventutem meam.
 K. Adjutorium nostrum in nomine Domini.
 M. Qui fecit coelum et terram.
 K. Confiteor etc.
 M. Misereatur tui omnipotens Deus et dimissis peccatis tuis, perducatur te ad vitam aeternam.
 K. Amen.
 M. Confiteor Deo, omnipotenti, beatæ Mariæ semper Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Joannis Baptistæ, Sanctis Apostolis Petro et Paulo, omnibus Sanctis, et tibi pater, quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Joannem Baptistam, sanctos Apostolos Petrum et Paulum omnes Sanctos, et te pater, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.
 K. Misereatur vestri... vitam aeternam. M. Amen.
 K. Indulgentiam etc. M. Amen.
 K. Deus tu conversus vivificabis nos.
 M. Et plebs tua letabitur in te.
 K. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam.
 M. Et salutare tuum da nobis.
 K. Domine exaudi orationem meam.
 M. Et clamor meus ad te veniat.
 K. Dominus vobiscum. M. Et cum spiritu tuo.
 K. Kyrie elejson. M. Kyrie elejson.
 K. Kyrie elejson. M. Christe elejson.
 K. Christe elejson. M. Christe elejson.
 K. Kyrie elejson. M. Kyrie elejson.
 K. Kyrie elejson. K. Dominus vobiscum.
 M. Et cum spiritu tuo.
 K. Per omnia secula seculorum.
 M. Amen.—(w końcu Epistoły) Deo gratias.
 K. Dominus vobiscum. M. Et cum spiritu tuo.
 K. Sequentia sancti Ewangelii secundum N. †.
 M. Gloria tibi Domine.

Gdy kapłan po Ewangelii czyta mszał.

- M. Laus tibi Christe. K. Dominus vobiscum.

- M. Et cum spiritu tuo. K. Orate fratres etc.
M. Suscipiat Dominus sacrificium de manibus tuis ad laudem et gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesiae suae sanctae.
K. Per omnia saecula saeculorum. M. Amen.
K. Dominus vobiscum. M. Et cum spiritu tuo.
K. Sursum corda. M. Habemus ad Dominum.
K. Gratias agamus Domino Deo nostro.
M. Dignum et justum est.
K. Per omnia saecula saeculorum. M. Amen.
K. Et ne nos inducas in tentationem.
M. Sed libera nos a malo.
K. Per omnia saecula saeculorum. M. Amen.
K. Pax domini sit semper vobiscum.
M. Et cum spiritu tuo.
K. Per omnia saecula saeculorum. M. Amen.
K. Dominus vobiscum. M. Et cum spiritu tuo.
K. Ite missa est, albo: Benedicamus Domino.
M. Deo gratias.
Jeżeli kapłan pozostawił mszał otwarty, Ministrant go przenosi.
K. Benedicat vos omnipotens Deus, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus. M. Amen.
K. Dominus vobiscum. M. Et cum spiritu tuo.
K. Initium Sancti Evangelii secundum N.
M. Gloria Tibi Domine.
Po skończonej Ewangelii mówi Ministrant: Deo gratias.

SPIS RZECZY.

Str.

Część 1-sza.—O głównych prawdach Wiary.

Rozdział I.—O znaku Krzyża świętego . . .	5
Rozdział II. — O Bogu Jednym w naturze, a Troistym w Osobach.	8
Rozdział III.—O Wcieleniu Syna Bożego . .	10
Rozdział IV. — O przyjściu Pana Jezusa przy końcu świata, i o Sądzie podwójnym: szczegółowym i powszechnym	14
Rozdział V. — O Kościele świętym katolickim o Odpuszczeniu grzechów i o Świętych obcowaniu.	17

C z ę ś ć d r u g a.

Rozdział jeden.—O modlitwie	19
---------------------------------------	----

Część Trzecia. — O Przykazaniach Boskich i Kościelnych i o grzechu.

Rozdział I.—O przykazaniach Boskich w ogólności	24
---	----

§ 2. O przykazaniach Boskich w szczególności	26
Rozdział II.—O przykazaniach Kościelnych	32
Rozdział III.—O grzechu	36

Część Czwarta.—O Sakramentach Św.

Rozdział I.—O Sakramentach w ogólności	40
Rozdział II.—O Chrzcie świętym	44
Rozdział III.—O Bierzmowaniu	46
Rozdział IV.—O Sakramencie Ciała i Krwi Pańskiej.	
§ 1. O rzeczywistej obecności Pana Jezusa w N. Sakramencie	49
§ 2. O celu, dla którego ustanowiony został N. Sakrament, i o skutkach Jego.	52
§ 3. O godnem przystępowaniu do Komunii św. i o obowiązku przystępowania do niej	53
§ 4. O ofierze Mszy świętej	55
Rozdział V.—O Sakramencie Pokuty.	
§ 1. O przygotowaniu się do godnego przyjęcia tego sakramentu i w szczególności o rachunku sumienia	57
§ 2. O żalu za grzechy i mocnem postanowieniu poprawy	58
§ 3. O Spowiedzi, czyli o oskarżeniu się z grzechów	61
§ 4. O rozgrzeszeniu i zadośćuczynieniu	64

Rozdział VI.—O ostatniem olejem św. Namasz-	
czeniu	65
Rozdział VII.—O Kapłaństwie	66
Rozdział VIII.—O Małżeństwie.	67

Część Piąta.—O cnotach Teologicznych.

§ 1. O Wierze.	69
§ 2. O Nadziei.	71
§ 3. O Miłości.	71
§ 4. O czynieniu aktów Wiary, Nadziei i Miłości	72

Modlitwy codzienne i inne niektóre.

Modlitwy poranne	76
Modlitwy w ciągu dnia	80
Modlitwy wieczorne	80
Krótkie przygotowanie się do Spowiedzi	81
Po Spowiedzi	82
Krótkie przygotowanie się do Komunii św.	83
Krótkie dziękczynienie po Komunii świętej	84
Tajemnice Różańca świętego	85
Litania do Najśw. Maryi Panny	86
Hymny do N. Sakramentu	89
Sposób służenia do Mszy świętej	90